Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 15 февраль, 1977 шу. • № 20 (5687). • Мах 2 кеп.

«МОЛНИЯ-2»

(ТАСС хоам)

Лаьттан искусственни спутникех пайда а эцаш бувзама системаш дIахо дегIайоалаяра программага хьежжа 1977 шера 11 феврале Советски Союзе лакхача эллиптически орбита тIа яхийтай талгIей сантиметрови доазоне системо болх белга IалашдеIш йола ретрансляционни аппаратура тIалатта «Молния-2» яха бувзама спутник.

Советски Союзе гаьнна телефонно-телеграфни радиобувзам лоаттабеча системана эксплуатаци елга, СССР Центральни телевидене программаш «Орбита» сетеи дунен халкъашта юкъе цхьана леладеча гIулакхийн пункташка дIателга Iалашде лаьрхIа я «Молния-2» яха бувзама спутник.

Спутник орбита тIа яьккхай Къилбаседерча полушаре 40757 километр апогей а Къулбехьарча полушаре 493 километр перигей а йолаш. Спутнико Лаьттанна гонахьа го боаккха ха — 12 сахьати 15 минути, орбита оагIора ластар — 62,5 градус.

Телевидене программаш дIателачеи дукkхача каналашка гIолла радиобувзам лоаттабечеи аппаратурал совгIа спутника тIа оттаьй командно-бустама комплекс а хIаьта иштта наькъа зем боаха, орбитана коррекци ю системаш а спутника энергопитани а.

«Молния-2» яхача спутникага гIолла еш йола бувзама сеансаш оттаьча программага хьежжа ергья.

«Салют-5»: болх программага хьежжа лел

Наькъа управлене центр, 11 февраль. (ТАСС). «Салют-5» яхача орбитальни Iилман станце тIара космонавтий Горбатко Викторей Глазков Юреи балха кхоалагIа ди тахан Iуйрийна 8 сахьат даьлча дIадоладеннад. ДIахо яьй станци консервацe тIара яккхара, тIера аппаратуреи Iилман приборашн таххара, станце къаьст-къаьста агрегаташ ниисъяра операцеш.

Хьалхара ди чакхдоалаш медицински эксперимент кхоачашъяьй экипажо дозал доацача хьалашка вестибулаторни аппарата электрически разрожителашцара порогови чувствительность меллай хара. Цу бустамех хьахиннарех пайда эцаргба, белггала аьлча, космонавташ хьахаржареи кийчбареи методаш дIахо эргайоахаш тоаяра.

Физически мухьа бе-беча тайпаех пайда а эцаш тренировка яьй, шиина а космонавта дегIамий дозал дистад массметр яхача прибора йовкъосталца.

Кхоачашъе йолаяьй пданагIа лаьрхIа биологически эксперименташ.

Телеметрически информаце даннешкеи экипажа докладашкеи хьежача, унахцIена а дика хьал долаш а ба космонавташ. Лаьттанна гонахьарча орбита тIа беш бола болх толаме кхоачашбеш ба.

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА СИЙНА

Мехка вахарера белгала йолча событешта балха тIа керда толамаш а доахаш накъаухаш башха-дика оамал я советски наьха. В. И. Ленина Советски Iаьдал даьннача хана дита вaскет да вай. «Сийлахь-йоккхача революце шу дизар дездара дикагIдола гIулакх да, — белгалдора цо, — из кхоачашданза долча декхараштa уйла тIаяхийтар...».

Уж сийлен оамалаш йиц ца йолийташ советски нах хIинз социалистически яхьа юкъеух «Болх дикагIа бе, эффективности дикали айе!» яхача девизагIа. Цар шоай низаш тIадохийт Iилма-технически прогресс сихъяра, къахьегама овсарле лакхъяра, материальни, финансови ресурсаш, бедал, доагор, энерги дукхагIа кхояра.

Берригача вай мехка а санна Нохч-ГIалгIайчен хIара къахьегамхо, хIара коллектив бокъонца шоай низаш дIаниисдеш, шоай торонаш лоархIаш я Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийлен юбилей мишта езъергья, цунна малагIа совгIаташ дергда хьожаш. Республика промышленни продукци арахецара а из маьхал яккхара а план ханал хьалха, 27 декабре кхоачаш а яь, планал совгIа 18 миллион сома продукци маьхала яккха. 1976 шераца нийсдича производства объем лакхлулга Iалаш а даь тIакхетача продукцех 80 процент къахьегама овсарле лакхъяра чотах арахецa.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара итт бетта промышленни производства план ханал хьалха кхоачашъярца белгалдаккха.

Юрта боахама къахьегамхоша деккар тIанийцад республике валови ялат гулделга 500 эзар тоннага дIакхоачаде. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 21,7 центнерал кIезигагIа доацаш ялат даккха. Паччахьалкхенга 36 эзар тонн дулх, 84,5 эзар тонн шура, 78 миллион фуъ, 4.300 тонн тха доахка, хIара Iаттагара юкъера лаьрхIача 2100 килограммал кIезигагIа йоацаш шура яккха, хIара яххача котама тIехьара 200 фуъ гулде, хIара устагIанна тIера 4,4 килограмм тха даккха.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна ударни вахте эттача республикерча азараш болча наьха къахьегамен политически хьинар айдаларах дуцаш цIакхаза а дага ца дехача далац КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева дешаш: «Вай дерригаш а гIаддаха да социалистически яхьа ленински идеяша селла кIоарга овлаш хецарах, яхьо кIоарга возйействи ю боахама практикана, мехка общественно-политически вахара, нравственни хьала». Бакъда из. Сийлахь-боккхача Октябра даха ма-доаггIара накъадахара тIехьара яхь, айдена наьха низ бола хьинар да цунна дола къаьтa тешал.

КПСС обкома бюрос къоабалдаьд юбилея сийна шера планаш ханал хьалха кхоачашъе аьнна Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объединенеи «Красный молот» заводеи дIадоладаь гIулакх. Укх деношка дукхача коллективаша тIанийду кхы а доккхагIа дола керда декхараш. Шин шера план сийлен юбилей тIакхоачаш кхоачашъе лаьрхIая радио-технически заводерча телевизионни ретрансляторашвIашагIьеккхача участка коллективо. Грозненски производственни-швейни объедине пхи бIаь гаргга болча хIамаш тегача кхалнаха дош деннад юбилей тIакхоачаш шера план кхоачашъе.

Яхь вIаштIехьйоахача хIанзарча хан-юкъа белгалдоалашдар да тIаэца деза декхараш оттадеш а тIаэцаш а кIоаргга, цIенхаштта уйла елга, йолаш йолча торонех биззан массе а оагIорахьеи пайда эца, берригa болх тоабе гIертилга.

Из дика бIаргагу химически реагентий Карабулакски завода масал тIа. Балха итогех из массехказза республикански сийлен Доска тIа яьхай. Укх шера январе продукци маьхала яккхара задани 103 процента кхоачашъяьй, цхьан болхлочо йоаккха продукци 15 процента тIакхийттай укхаза. ТIакхийтта ерригa продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах яьккхай. Заводе шерра яьржай хIара балха моттиге эггара лакхагIа хьокхамаш дахара тIехьара яхь. Наха эргайоахаш тоаю техникеи технологии, нормагIа доагIачул дукхха а дукхагIа балхаш ду, низи материалаши кIезигагIа дIа а ухийташ.

Дика дош ала доагIа Октябра хьалхара яхь дIайолаяьча «Грознефть» производственни объединенеи «Красный молот» заводеи коллективех. Цар сийленца кхоачашду шоаш денна дош. Январь бетта планаш дика чакхъяьхай Г. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент», «Электроприбор» заводий, кхыча коллективаша.

Цунца цхьана, хала а хеташ, белгалдаккха доагIа республике январа бетта программах ца лоархIаеш 16 промышленни предприяти йиса хилар.

ТIехьаюсараштa юкъе я ацетонови, «Трансмаш», цементни заводаш, кондитерски фабрика, кхыраш.

Из дIахо ла йиш йолаш хIама дац. Январе ца даьр а феврале де дезар дара а мел эша торонаш йолаш я. Царех бизза пайда эцара ерригa коллективаш оарцагIа яха еза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша.

Дувцар да хIара коллектив, берригa болхлой шоай даха деза мулаши кхоачашде деза декхараши къаьгга довзаш хила безилга. ТIанйду социалистически декхараш экономически кIийле йолаш хулга Iалашде деза, инженерно-технически Iилмайн болхлой, специалистий яхь творчески планий, содружества договорий ларда тIа эргайоахаш тоае еза, болхлой, колхозхой, гIулакхерча наьха социалистически яхь вIаштIехьйоахачара цар лоархIам лакхбанза баргбац.

«Производства эффективности балха дикали лакхъяра, иттлагIча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра йолча Ерригсоюзни социалистически яхьах» болча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцам тIа цу хьакъехьа министерстваштеи ведомствашгеи хьадда декхар тIадиллад: «...Встречни планаши социалистически декхараши толаме кхоачашдара хилан за дергдоаца организационно-технически экономически хьалаш хьакхолларах бола боахамий кулгалхой бехктоккам айбе». Къахьегама овсарле лакха йолаш, творчески къахьегара хиланза даргдоаца хьалаш хьакхолларо мара балха тIа дика хьокхамаш гойтилга Iалашдергдац. Цо дикка айдергда наьха балха хьинар.

Министерствашa, ведомствашa, партийни, профсоюзни, комсомольски организацешa, боахамий кулгалхоша хьадда тоаде деза социалистически яхьа итогаш елга. Яхье котбаьннараш белгалбарца цхьана мах баиза барггбац юкъера хьокхамаш долча а тIехьаюсача а коллективaйн болхлойн къахьегама гIулакхий, болх лерттIа дIабахьа новкъарле еш дола кхоачамбоацараш хьагучадаха а уж дIададахара наькъаш белгалде а деза.

Ерригсоюзни социалистически яхь тIа-тIа шерагIа яржаш а болхлой денали доккха хьинари хьахьокхаш а дIахьош я.

Даха ма-доаггIача накъагIоргда вай Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара!

СИЙЛЕ ХИЙЛА ЯХЬЕ КОТБАЬННАРИЙ!

КПСС ОБКОМА БЮРОС, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТО, ОБЛСОВПРОФО, ВЛКСМ ОБКОМО ИТОГАШ ЯЬЙ 1976 ШЕРА IV КВАРТАЛЕ ПРОИЗВОДСТВА ЭФФЕКТИВНОСТИ БАЛХА ДИКАЛИ АЙЯРА ТIЕХЬА ЛЕЛАЯЬЧА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА. ЦУ ИТОГЕХ БАЬЧА СОЦАМАГIА:

ГОРОДАШКЕИ РАЙОНАШКЕИ ГIОЛЛА

Республикански сийлен Доска тIа а яьккха 1-гIа моттиги карара кара тела ЦIе байракхи еннай:

Продукци маьхала яккхара 1976 шера IV квартала план 103,6 процента, къахьегама овсарлен план 103,5, пайда бара—104,4 процента кхоачашъяьча Октябрьски района.

2-ГIА МОТТИГИ ДИПЛОМИ:

Продукци маьхала яккхара 1976 шера IV квартала план 103 процента, къахьегама овсарлен план 101,9 пайда бара — 105,4 процента кхоачашъяьча Ленински района.

ПРОМЫШЛЕННОСТА, ГIИШЛОШЪЕЧА, ЮРТА БОАХАМА, ТРАНСПОРТА, БУВЗАМА ПРЕДПРИЯТЕШКА ГIОЛЛА:

Республикански сийлен Доска тIа а йоахаш хьалхара моттиги дипломи деннад:

«Старогрознефть» НГДУ,

СССР 50 шу дизара химически завода,

«Промавтоматика» Грозненски НПО,

«Электроприбор» Грозненски завода,

«Пищемаш» Аргунски завода,

ВIашагIтехача Грозненски ТЭЦ-а,

Ермоловски ДОК-а,

Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене № 1 йолча гIишлоймонтажни управленена,

Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене гIишлошъеча механизаци еш йолча управленена,

Мичурина цIерагIа йолча совхоза,

Кога гIирса ремонт еши из тоабеши йолча фабрикана,

Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза,

Барзкъашта ремонт еши уж тегаши йолча фабрикана,

Сигнализаци бувзамеи Грозненски дистанцена,

Грозненски городашта юкъерча телефонни станцена.

РЕСПУБЛИКАНСКИ СИЙЛЕН ДОСКА ТIА А ЯЬККХА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЕННАЙ:

«Малгобекнефть» НГДУ,

Химически реагентий Карабулакски завода,

«Электроинструмент» завода,

РСФСР МЖКХ Грозненски экспериментально-механически завода,

«Грозэнергоремонт» ремонтно-механически предприятена,

Энергоснабжене Грозненски участкана,

ЧхьагIара-коньячни комбината,

Грозненски ремонтно-механически предприятена,

Назрановски мехлесхоза,

«Кавэлектромонтаж» треста Грозненски монтажни управленена,

№ 10 йолча специализированни гIишлой-монтажни управленена,

ГIишлошъеча Нохч-ГIалгIай управленена,

«Чечингремстройбыт» ремонтно-гIишлошъеча управленена,

Ачхой-Мартановски района «Орджоникидзевский» совхоза,

Наурски района «Красное Знамя» яхача колхоза,

Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза,

«Гастроном» торга № 1 йолча тиканa.

РЕСПУБЛИКАНСКИ СИЙЛЕН ДОСКА ТIА ЯЬККХАЙ:

«Горскнефть» НГДУ,

Грозненски УПП ВОГ,

Наькъаши тIаьши декха управлени,

Грозненски производственни швейни объединени,

Шелковской района «Коминтерн» колхоз,

Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза,

«Грозгипронефтехим» институт,

Ачхой-Мартановски района «Урожайный» совхоз,

«Чечингражданпроект» институт.

КПСС обкома бюрос, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо итогаш яьй 1976 шера механизированни отрядаша лелаьча социалистически яхьа. Цу итогегIа:

Социалистически яхье котъяьннарг а лаьрхIай хьалхара моттиг а хьожаьй Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча совхоза механизированни отряда коллектива (отряда начальник Х. Цухаев), цунна еннай КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦIе байракхи 3 эзар сом хьалхара ахчан совгIати. Отряда членашка аргIагIа йоацаш йохка «Жигули» яха 5 автомашина а салаIара цIагIа баха мах боацаш 3 путевка а къоастаьй.

ШоллагIа моттигаш хьожаьй Шелковской района «Красный пахарь» колхоза механизированни отряда коллектива (начальник Н. И. Ерохин), Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза механизированни отряда коллектива (начальник Захаев Леча), царна еннай КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а хIаранена 2 эзар сом ахчан шоллагIа совгIат а. Отряда членашка аргIагIа йоацаш йохка «Жигули» яха 3 автомашин а салаIара цIагIа баха мах боацаш шиъ путевка а къоастаьй.

КхоалагIа моттигаш — Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза механизированни отряда коллектива (отряда начальник А. А. Гебаев), Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза механизированни отряда коллектива (отряда начальник Евкуров Лахан), Урус-Мартановски района «Горец» совхоза механизированни отряда коллектива (отряда начальник И. Васитаев), Шалински района Ленина цIерагIча колхоза механизированни отряда коллектива (отряда начальник А. Ломалиев), царна еннай КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота, отряда членашка аргIагIа йоацаш йохка «Жигули» яха цхьаьца автомашинеи мах боацаш салаIара цIагIа баха цхьаьца путевка а къоастаьй.

20 шу гаргга ха я Алиев Вахас «Шалинский» совхозе механизаторалла болх бу. ХIанз № 2 йолча мехотряде къахьегаш ва из. «Т-74» яхача ший тракторца тайп-тайпара юртбоахама балхаш ду цо. Шийна тIадилла моллагIа декхар тешшамеи диззаи кхоачаш а ду. Кхоъ шу да цун трактор капитальни ремонт ца еш лела. Укх шера текущи ремонт е хьачуйоалаьй цо из мехмастерске. Графикал хьалха тоаь яккха дага ва Ваха ший трактор.

В. Алиев коммунистически къахьегама ударник ва. Из хержав Герменчукски юрта Совета депутаталла, Шалински районни халкъа суда заседателалла.

Даьхен духьа цо хьийга къа белгал а доаккхаш, вай правительствас Алиев Вахийна еннай Ленински юбилейни медаль, кхыдола совгIаташ.

СУРТА ТIА: ший трактор тоаеш ва Алиев Ваха.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Графикал хьалхабувл

Юртбоахама техника ханнахьа кийч а яь дIаоттаяра хьакъехьа бола урусмартановций болам дег тIара хьаллаьцача Шаьла района «Автуринский» совхоза механизатораша дерригa низаш тIадерзадаьд боахаме мел йола юртбоахама техника сихеи дикеи тоаяьккхара.

Балха опыт йола механизатор Тарамов Султан керте латтача мехмастерской коллективо «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа къахьег.

Бокъонца тоаь, цIенъяь, даьтта хьекха дIаоттаяьй ткъаьи цхьайтта гусенични чархаш тIа лелеи трактор. Юхейсараш, пхи трактори ялаташ дIадув техникеи сихагIа тоаяьккхара тIехьа шерра социалистически яхь яьржай ремонтникашта юкъе. Къахьегама овсарлеи балха эффективности денгара денга лакхъеш хьабоагIа механизатораш. ХIаранe дика кхетаду бIарччача коллектива гIулакхаш шиший хьинарах тийша долга.

Ремонтникашта юкъе яьржача яхье массанел дикагIа къахьег аьшкапхьара Элиханов Шейх-Махьмада. ИттлагIа шу да цо совхозе болх бу. Даим тIехххоачашъю говзача пхьара ший балха заданеш. Ший гIулакх кIоаргга довзаш волча цо тIехьа ца тетташ кхоачашбу шийна тIабилла болх. Цо социалистически яхье тIавийхав ший сменщик Алиев Нажмудин.

Иштта дика къахьег токараша Юсупов Лечас, Дудаев Сайд-Салаха. Сихеи дикал лакха йолаши хьаю цар эггара чоалханегIа йола тракторий оатхалаш. Цар цIераш дикагIчарна юкъе йоах даим. Къоначa токарашта хьехам луш, уж Iомабеш ва хьехамча Л. Юсупов. Ремонтникашта юкъе къаьстта сийдарца белгалбаьннаб мотористаш Элиев Дадоли пунца яхь лелаю Азиев Йоакъапи. Шоай сменин заданеш 130—140 процент кхоачашъю цу шинне.

Техника тоаеча чIоагIа эшаш бола специалисташ ба цIаста пхьар Евмирзоев Ахьмад, сварщик Шабазов Казбек. Цар хьадаь хIама хьажа ца везаш тешаме хул.

«Автуринский» совхоза мехмастерскера болхлой бIубенна ба юртбоахама техника йиллача ханал хьалхагIа тоаь шоаш дIаоттаергхиларах.

А. АХМАТОВ.

Советий мехка гIолла

МОСКВА. И. А. Лихачева цIерагIча автомобильни завода керттерча конвейера тIера шу доладелча денз 20 эзарлагIа грузовик араяьннай. Селла кIеззигача хана иззал дукха планал совгIа иштта а йолаш машинаш эггара хьалха арахийцай укхаза. Иштта сиха болх бе вIаштIехьдоал керда оборудовани болх бе йолаялийтар, хьалхалатта технологи балха юкъе йоалаяр, керттерча а гIонна йолча а процессашта механизацеи автоматизацеи яр бахьан. долаш. ЗИЛа коллективо лаьрхIад шу чакхдаллалца йолча хана тахан баьккха толам иттаза дебабе — ши бIаь эзар совгIа автомашин арахеца.

ЛЕНИНГРАД. Шу доладелча денз бIаь тонн планал совгIа металл арахийцад «Красный Выборжец» яхача объединене А. И. Воронин керте латтача вальцовщикий бригадо. «Октябра хьалхарча вахта ударник» яха цIи еннай цунна. Стана проектни мощность ханал хьалха кара а ерзаяь хьалхалаттача прокатчикеи цун новкъосташеи хIара смена чакхйоах заданеш тIехкхоачаш а еш. Коммуниста А. И. Воронина бригадо декхар тIанйцад 7 ноябре шера план кхоачашъе.

МИНСК. Белоруссерча юртий механизатораша ерригача лаьтта оахачеи хIамаш дIаювчеи техникана ремонт яь чакхъяьккхай. Нохараш, культивтораш, сеялкаш, соахкарчул ши декада хьалхагIа кийчои линейкагIа дIаоттаяьй. 60 процент комбайнаш а кийчъяьй.

ПОЛОННОЕ (Хмельницки область). Эггара хьалхара школьникий тетрадий парти арахийцай Пониковски картонно-бумажни комбинате. Прогрессивни технологи балха юкъе йоалаяра бахьан долаш изделей дикал тоаеннай. Предприяти — бакъонца йола тетрадий цех я: мехка хIара виьлагIча дешархочунга кхоач цига хьадаь тетрадаш. Укх шера арахецаргда 950 миллион тетрадаш — соахкарчул 46 миллион дукхагIа.

ОРДЖОНЕКИДЗЕБАД (Таджикски ССР). Укхаза хьалъе йолаяьй республике эггара хьалхара хьайбаш леладу паччахьалкхеи экспериментальни комплекс «Таджикский». Цига кхоабаш хургда хIара шера 10000 бежан. Специализированни совхозера доакъар лоаттадергда комплексе.

БАКУ. Шозза дукхагIа хургья Бакински порта грузооборот. Укхаза болх бе йолаеннай мухьаш тIадетта керда комплекс. Механизаце средствашa балха юкъейоалаяри предприяте автоматизаци яри бахьан долаш дикка дукхагIа мухьаш дIа-юха дахьийтад укхаза.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГАРА

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо чIоагIа хала а хеташ дIахойт 1977 шера 12 феврале дукххача хана халача лазарах цамогаш а хинна союзни лоархIам бола персональни пенсионер, СССР Лакхехьарча Совета депутат, Социалистически Къахьегама Турпал Апряткин Семен Семенович кхалхар.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМАГАРА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГАРЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТАГАРЕИ

КПСС Нохч-ГIалгIай обкомо, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумои Министрий Советои чIоагIа хала а хеташ дIахойт 1977 шера 12 феврале союзни лоархIам бола персональни пенсионер, СССР Лакхехьарча Совета депутат, хьалха КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь хинна Апряткин Семен Семенович дукххача хана денз халача лазарах цамогаш а хинна кхалхар, цун дезалген гаргарчаргеи кодам а бу.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМ — **НГIАССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ** — **НГIАССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ**

Фу йоах бетта итогаша?

КПСС XXV съезда исторически решенеш вахаре кхоачаш а еш, Грозненски района фермай болхлоша тIагIертта къовсам лоаттабу хьайбай продукташ алсамъяхар духьа.

ИттлагIча пятилетка шоллагIча шера январь бетта итогаша тешал ду Iан замалахьа а шура лаьгI ца еш къахьега йиш хилара. Массарел дукхагIа шура яьккхар дIабахача бетта «Грозненский шурий» совхозерча доаркаша. Цу бетта Даьхенна цар дIаелар 285 тонн шура, вешта аьлча, соахка цу ханачул 100 тонн дукхагIа. Социалистически яхье хьалха латт совхоза дикагIбола доаркаш Т. Чокаева, А. Карнулаева, кхыбараш. Укх февраль бетта а шоай группашкарча доахангара планал совгIа шура йоаккхаш къахьегаш ба уж. Денней бийсанней юкъера лаьрхIача цхьан Iаттагара цар йоаккха шура 5 — 6 килограмм хул. Iан хьалашка из во толам бац.

Укх деношка КПСС обкома бюро, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком хьежай 1977 шера январе хьайбай продукташ дукхагIа яхараи кийчъяраи лелаьча социалистически яхьа итогашка.

Социалистически яхье котало яьккхарг а лаьрхIа республикански газеташ тIа чIоагIдаьча сийлен Доска тIа дIаязъяьй район. Из хьалхле дIа ца хеца уйла йолаш къахьегаш ба массе боахамашкара хьайбаш леладераш. Нагахьа санна январь бетта паччахьалкхенна районо дIаенна ерригa шура 1424 тонн хиннаяле, хIаьта укх февраль бетта из 1500 тоннага дIакхоачаяр духьа хьинаре къовсам лоаттабеш ба тха фермай болхлой.

Во толамаш дахац «Советская Россия» яхача колхоза хьайбаш леладераша а. План 40 тонн йолаш, дIабахача январь бетта паччахьалкхенга цар ехкай 50 тонн шура. Духхьал дIадахача иттлагIча пятилетка хьалхарча шера ший групперча хIара Iаттагара 2890 килограмм шура яьккхар Эдиева Розас. план 2000 килограмми социалистически декхар 2500 килограмми йолаш. Ер шу коммуниста Эдиева Розас белгалдаккха лаьрхIад ший групперча хIара Iаттагара 3000 килограммал кIезигагIа йоацаш шура яккхарца.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара сийна къахьегама вахте а этта, «Советская Россия» яхача колхоза хьайбаш леладераша къовсам лоаттабу шура яккхареи из паччахьалкхенга йохкареи шера план ханал хьалха кхоачашъяр духьа. Цу гIулакха мел эша торонаш йолаш ба уж.

Хьайбай продукташ дукхагIа яхара яьржача социалистически яхье иштта дика толамаш доахаш къахьегаш ба «№ 1 йолча шурий» яхача совхоза, ЦхьоалагIча мая цIерагIча колхоза фермай болхлой. ХIаьта доаркашта юкъерча яхье хьалха латт «Юбилейный» совхоза доярка Б. Сераждинова, «№ 1 йолча шурий» совхозера доярка С. Ражапова, «Пригородный» совхозера доярка Л. Махмутхаджиева, кхыбараш.

Январь бетта итогаша тешал ду дIахо кхы а дикагIа къахьегаш, дерригача кхоачамех бизза пайда эцаш хьалхарча квартала план толаме кхоачашъе торонаш хилара. Цу гIулакха тIаберзабаь ба районерча хIара ферма хьайбаш леладераша хIанз беш бола берригa болх.

М. ИЗМАЙЛОВ.

Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни заводе дукха болхлой ба дIадахача шера план ханал дуккха хьалха кхоачаш а янь укх шера шоллагIча квартала календарагIа къахьегаш. Цар цIераш йоахача хана эггара хьалхарчарца цIи йоаккх сверловщица, коммунистически къахьегама ударника Камнева Нина Григорьевнай. ДIадахача шера план ноябрь бутт болалуш кхоачаш а янь, хIанз апрель бетта чотах къахьегаш я из. ДикагIйола общественница лоархIаш а я Нина Григорьевна. Профсоюза цехкома декхараш дика кхоачашду цо.

СУРТА ТIА: болх беш я сверловщица Н. Камнева.

И. ПЛИЕВА сурт.

Даьхен совгIат деннар

КЪАХЬЕГАМА СИЙРДА НИКЪ

Безамеча сибате, юккъерча дегIара, шовзткъа шу даьнна хургдолаш вола саг ва ший дегIаца эхь - юхь, эздел долаш вола Гудермесски района «Новогрозненский» совхозера комсаш лелаеча бригада кулгалхо Насуханов БIача. Ялхайтта шу а дизададар цун 1948 шера Акмолински механизаце школе из деша водаш. ХIаьта а, техникаца болча боккхача безамо, зIамига саг долла хIама ха ловш хиларо аьттув баькхар цун дешар толаме чакхдаккха. Духхьашха цу шера хайра из МТС-о шийх тийша хьаенна трактор лалла а. Цу хана денз камаьршача лаьттан да хилар цунах. Цул тIехьагIа комбайн Iомае лаьрхIар БIачас. Балхара мукъа массаза воал комбайн Iомаеш гора, из новкъосташта. Зехьа довизар цо хьийга къа. Комбайна тIа болх бе Iомавелар из. Гуйран гIорагIа лаьтта оахаш, бIаьсти ялаташ дIадувш, аьхки уж чуэцаш болх бора Насуханова. Шоай воккхагIволча вешийгара хьокхам а эцаш, механизатора говзал Iомайир БIачий виъэ а вошас.

ХIаьта 1957 шера Гудермесски районерча, хIанз «Новогрозненский» оалаш йолча, хьалхагIа «Гудермесский», «Дружба» оалаш хиннача совхозе дIаболабир ший болх БIачас. Юххьанца хьажкIаш кхееш вар из. 1962 шера цунна тIадиллар кхаш леладеча тракторни бригадана кулгалде оттилга.

1974 шера комсаш лелаеча бригадана кулгалде вахийтар из. Ший вахаре цIаккха а дицлургдоаца ди хет цунна 1967 шера совхоза коммунисташа шоай мугIарашка ше дIанийца ди.

Цул тIехьагIа шу даьлча цунах дог тийша болча коммунисташа шоай парткома кулгалде хорж из. Хала дар цхьан оагIорахьара кхаш леладеча бригадана а шоллагIча оагIорахьара дуккхача коммунисташта а, цхьана тар а деш, кулгалде. Дийнахьа сарраца баьча балхо кIаьдаь дегI мерзача набарх Iобаде ха хилацар цун. Сигалара седкъий чудиза кхелехьа хьалгIоттар. Iуйран сатем боабеш бека болалора цун трактора мотор.

Бера хана денз къахьегам дукха безаш, дисциплина йолаш, боккхагIчарех эхь - бехк хеташ хиларал совгIа, новкъосташца дика юкъмоттиг ховш, общественни сакхетам лакха болаш коммунист ва из.

БархIлагIча пхе шера план кхаь шерая ах шераи кхоачашйир цо кулгалдеча бригадо, хIаьта цу пхе шерах юхейисача хана кхоачашйир цо нийслагIча пхе шера план.

Массанена а ховш да, 1975 шу чIоагIа йокъал этта, хала шу хиннилга. ХIаьта а, коммуниста Насуханов БIачас кулгалдеча бригадо 130 процент кхоачашйир ший план.

ТIаккха мишта вIаштIехьдоалар цар уж толамаш даха? ХьалхагIа цIаккха а комсашта хий диллададар цу совхозе. ТIаккха БIачас предложени елар дуга кхашта тIадоагIача хьарсам чура насосни станцеца хьа а увзаш комсашта хий дехка аьнна. Из рационализаторски предложени юкъеяхьарах йиш хилар паччахьалкхенга комсаш йоххара план 130 процент кхоачашъе.

1976 шера, цу гIулакхах кхоачам ца а хулаш, хIана аьлча хий зехьа дукха довра, цхьаькха кердадар а балха юкъедоаладир БIачас. Лаьтта кIалгIолла яхкаьча турбашкара комсашта хий дехка волавелар БIача. Хьийга къа зехьа довзар, Камаьршша беркат делар лаьтто. Цу шера паччахьалкхен план 212 процент кхоачашйир бригадо. Рационализаторски бюрой председатела заместитель ва из. Цо енна ткъо совгIа рацпредложени балха юкъейихьай. ХIанз кхалнаха комсий мугIарашта юкъе ду оасар дергдола керда машин кийчъеш ва из. Цу машинах Октябра сийлахьча юбилейна ше лургдола къахьегама совгIат лоархI цу хьинар долча къахьегамхочо. Лаьтта дукха деза БIачийна! Цун хам бе, цунна Iунал мишта де деза хов цунна.

Ший вахар лаьттаца дийзад БIачас. Ший берригa низ, говзал цунна гIулакх дара дIаеннай цо. Цхьанна хIамах къахкаш шовкаш яьнна цун кулгаш, халонех бIукъожабац цо.

Цудухьа лаьтто массаза а шолхонца юхаметтаоттаду цо хьийга къа, лакха хул комсий хьувкъам.

Тахан Гудермесски районе меттел, республике а дика йовз цун цIи. Кхыча совхозашкара комсаш лелаераш кяст-каста боагIа цун бригаде хьоашалгIа, цунна зеденнараш Iомаде. ХIаьта БIачас, гIад а вахе, дIадувц царна ший балха тIара кердадараш, ший толамий къайленаш.

ИтлагIча пятилетка хьалхарча шера хьинар кхы а чIоагIагIа айдаь къахьийгар бригада коллективо. Республикерча комсаш лелаерашта юкъе яьржача яхье даьха толамаш бахьан долаш цу бригадана шоллагIа моттиг а кхоачаеш, 700 сома ахчан совгIат делар, хIаьта совхозен отделенеи лелаеча яхье-м цар хьалхара моттиг дIа ца хеца хIанз нийс-итт шу а да.

Хьаьналча къахьегамхочун толамаш Сийлен грамоташца, ахчан совгIаташца дуккхаза а белгалдаьхад. Казахстане баьш долаш даьда лаьтташ карадерзадеча хьинаре дакъа лацарах «За трудовую доблесть» яха медаль еннай цунна, бархIлагIча пятилетке толамаш дахарах — Къахьегама Цlеча Байракха орден, 1970 шера Ленински юбилейни медаль. Цхьабакъда ший вахаре эггара дезагIа дола совгIат лоархI цо дукха хайоацаш шийна еннача Ленина орденах.

— Из сона вовза хIанз ахийтта шу совгIа ха яьннай. Из тхоанита вайзача денз цунах тамаш еш хьадоагIа тхо — цун йоацаш говзал яц. Из ва слесарь а, токарь а, машинист а. Шоаш шек болаш моттиг нийсъелча цунца дагабовла болх механизатораш, хIаьта хIаман зем болаш волча цу механизатора, коммуниста гIо ду къоначарна, цунгара хьокхам эц цар массаза а, — йоах совхоза ремонтни мастерске заведующе Джабраилов Салавде.

ХIаьта совхоза парткома секретара Эдерсултанов Вахас укх тайпара дувц коммунистах Насуханов БIачех:

— БIача сона вовза 20 шу совгIа ха я. Семеновски МТС-е трактористалла болх беш из хиннача хана денз вовз сона из. 1956 шера денз укх совхозе механизаторалла болх беш ва. Из балха веначул тIехьагIа комсаш лелае яьлар совхоз. Цу хана денз комсаш лелаеча бригадана кулгалдеш а ва. ДIадахача 1976 шера дика толамаш хилар цун бригадe. Бригаде болх беш 38 саг ва. 52 гектара тIара комсаш лелаю цар. ХIара гектара тIара планагIа 52 центнер яккха езача метте, БIачий бригадо 83 центнер комсаш гулйир соахка.

Общественни болх а бу БIачас. Агитатор ва из. Цунгара доагIа дош къоабалдеш тIаэц новкъосташа. Коллективе лоархIаш ва Насуханов БIача.

Парткома член, города а юрта а Советий депутат ва из. Партийни порученеш сийлеща кхоачашъю цо. Балха чIоагIа уйла тIа а йохийташ, керда рационализаторски предложенеш производствана юкъехухь. Укх шера цхьана Крыме дахадар тхо цигарча комсаш лелаераша зеденнараш довза. Цига лекцеш йийшар тхона. Вийтта саг вар тхо совхозера вахa. Цига шийна зеденнараш укхаза балха юкъедахьара къахьегаш ва БIача. Удобренеш дIатувса керда агрегат, хий детта керда машин еш воалл из.

Цун дезал а байзар сона. ВорхI бер да цар. ВоккхагIвола Iадлан комсашта хий дуллача хана цунна гIо деш кул. Из комсомолец ва. Цlен нана Хадижат цунца цхьана бригаде болх беш я. Цун йоккхагIйола йоI, шин шера ший даь бригаде болх а баь, совхозе направлени а енна яха, хIанз вай университета филологически факультете дешаш я. Вож бераш дерригаш а дика дешаш да. Балха тIа толамаш даха а цIагIа шоай дезал кхебе а кхувш даьннаьнеи.

Совхоза кулгалхоша, партийни организаце лоархIаш а сий деш а новкъост ва коммунист Насуханов БIача.

Города а юрта а Советий депутат хилларах тарра кастcаста нах ух БIача волча. Производствана хIама нийша воагIар а, общественносто тIадилла гIулакх дIахьош воагIар а кхьиметтел ший вахаре нийсденнача гIулакхна дагавала воагIар а из волча нийслу. Царех хIаранега ладувгIа, шийна ховш бола хьехам царна бе, гIо де кийча ва Ленина, Къахьегама Цlеча Байракха орденаш лелаю бригада кулгалхо коммунист Насуханов БIача. Харжархоша тIадехка декхараш кхоачашду депутата: водопровод юллаш, наькъаш тоадеш латт, улицашка электросердало йилла гIо ду юртахошта. Къахьегама дисциплина телхаерашца де къамаьл корадоагIа цунна, нийсача новкъа бовлара царна гIо ду БIачас. Даьхача толамех кхоачамбаь ца а Iеш, республике гIорбаьннача комсаш лелаеча говзанчашца дагавувл из, дуккха тайп-тайпара литература а журналаш а деш. Серноводски юртбоахама техникум чакхъяьккхачул тIехьагIа Дагестански юртбоахама институте заочно дешаш ва из.

Укх деношка шоаш вIашагIкхийттача хана тха корреспондента БIачас дийцар:

— Балха тIа сона къаьстта дика гIо ду механизатора Мусрапилов Ахьмада, болхлоша Саиева Ровзана, Насуханова Iашата, Мусаипова Саждана, дукхача кхычар. ХIанз, бIаьстан юхьера балхаш дIадоладалале, комсий мугIарашта юкъе болх бу агрегаташ кийчъеш ва со. Эггара тхона халагIа бола болх ба — кулг-кара деш дола оасар. Из аттача баккхара ю аз а са новкъосташа а из машин. Цу гIулакхна сона гIо ду Мусрапилова Ахьмада, Гадаев Нажмуде, кхычар. Октябра 60 шу дизара оаха луш дола совгIат да из. Оаха дош деннад укх шера хIара гектара тIара 100 центнерал кIеэнагIа йоацаш комсаш яха. Цу декхарех тхоаш лоархIадергдолгах дог тийша да тхо. Сай къахьегама селлара лакха мах барах вай партенеи правительствaнеи баркал ала лов сона. ТIайоагIача хана тхоай низ ца кхобеш, кхы а дикагIа болх бе дош лу аз.

Х. АБАЕВА.

КЪАХЬЕГАМА ТОЛАМАШЦА ЖОП ЛУРГДА

КПСС Грозненски райкомо дукха хIама ду Киевщина хьайбаш леладерашa дIадоладаь гIулакх республике эггара хьалха хьаллаьцачеи 1977 шера доккхагIдола социалистически декхараш тIаийцачеи района фермай къахьегамхой инициатива дегIайоалаелга идеологически Iалашдара. Колхозхойи совхозий болхлойи собранеш хиннай партийни организацешка, цига хIара боахама хьадда мулаш белгалдаьд.

Партийни организацей секретарий, политинформаторийи агитколлективайи группай кулгалхой, «Знание» яхача общества юкъханцарча организацей председателий инструктивни совещани яьй. Цига рекомендацеш тийлар идеологически балха боарам лакхбара, яхьа формаши методаши эргайоахаш тоаяра. Идеологически болхи яхьи вIаштIехьйоаккхача практически новкъостал де пропагандистски группаш яхийтай партийни организацешка.

Моттигашка дIаяхьийтай КПСС райкома пропагандаи агитацеи отдело могаеш йолча темаех йолча лекцейи беседайи тематика, лозунгийи плакатийи тексташ. Укх тайпара я тематика: «Социалистически яхь — производства эффективность лакхъяра, къахьегамхоштa коммунистически кхетам балара лоархIаме средство», «Хьинареча къахьегама жоп лургда вай Киевски областа хьайбаш леладерашка Л. И. Брежнева дахьийтача письмона!», «Ханал хьалха кхоачашдергда вай иттлагIча пятилетка шоллагIча шера доккхагIдола социалистически декхараш!».

Из тематика а йолаш хьайбаш леладерашта юкъе доклад даш ю I Мая цIерагIча колхоза агронома С. М. Ермака, юртбоахамеи опытно - мелиоративни станце болхлоша Н. Д. Никитинеи М. И. Анчербакеи, «Атагинский», «Горячеисточненский» совхозий парткомий секретараша А. М. Часпиеви И. В. Дербенцеви, юрта боахама управление керттерча агронома П. А. Бойкос, кхычар. Юрташкара къахьегамхой цар иштта тIахьех «Советски Союза колхозашка, совхозий болхлошка, механизаторашка, Iилмахошка, юрта боахама специалисташка, цунна материально - технически средствaш лоаттаеча промышленноста болхлошка, берригача къахьегамхошка» дукха ха йоацаш КПСС ЦК яздаьча письмона а хьинареча къахьегамца жоп далара. Цар дIайовзийт КПСС XXV съезда решенеш, мехка а республика а халкъа боахам иттлагIча пятилетке дегIаболабара, советски халкъа хьалторо лакхъяра перспективаш, дIайоаржаю социалистически яхье котбувларий опыт.

Агитатораша дIайовзийт КПСС райкомо районе лелаеча социалистически яхьа условеш, моральни-материальни поощрени яра чакхдаха деза гIулакхаш.

Районе тIа-тIа дуккагIа уйла тIайоххийт, гойтара агитаци вIаштIехьъяккхара. Хоза кийчъяь щиташ оттаяьй наькъий йистошка, тIагIолла яздаь укх тайпара тIахьехамаш а долаш: «ДоккхагIдола социалистически декхараш кхоачашдеча толамаш дахарца белгалдоаккхаргда вай Сийлахьбоккхача Октябра 60 шу дизар!», «Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара — хьинаре къахьегам!», кхыдараш.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

МАССАЗА А ДИКАГIЧАРЦА

Ши шу мара дац Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» завода механически цехе токара Дударов Вахас къахьега. Юххьанца балха воагIара хана цхьаккха тайпа балха говзал йоацаш вар из. Барттайна къахьегаш йолча дуккхача къамех нахах латтача цеха коллективо безаме тIаийцар хургвола къона специалист. Хьалхарча деношка хадданза болх беш йола цехера станокаш а унзара хеташ хинна Ваха дукха юкь ялалехьа ше къахьегаш волча коллективах дIанийра. Токара говзал шийна Iомаеш болча къахьегама ветеранаша, хьехамчаша Котов Владимира, Нахарбеков Бориса цкъа шийна хьахьийхар шозлагIа хьаала ца дезаш дика хьаэцар балха говзал кIоарга йовз, сихагIа караерзае гIертача Вахас.

Из къахьегаш волча шин шера дукха хувцамаш хиннад цун балха тIа. Токара балхах тIехдика кхийттав, общественни балха тIа хьинаре дакъа лоац. Ший хинна хьехархой цIийбала безаш цхьа моттиг нийсъялийтац цо. Массаза сменни нормаш 120—130 процент кхоачашъеш, ше мел кийчъю продукци дикеи тIехдикеи мара ца хулийташ къахьегаш ва из. Иштта вола Ваха къонавале а цеха болхлоша чIоагIа лоархIаши сийдеши ва. Болхлочун сий лакхалоаттаде ше Iомаваьча, къахьегама нийса никъ хьийхача ший хьехамчашта чIоагIа баркал яхаш ва Ваха. Иштта цун хиннача хьехархоша токара говзалах дика кхетабаь бола итташ бола къона специалисташ а ба къахьегама ветеранашта-хьехамчашта чIоагIа баркал яхаш. Царех ба токараш Басова Татьяна, Зайцев Александр, Перов Николай, Вахаев Iаьла, Озниева Тамара, кхы дуккха бараш а. Шоай хьехархошта тара хила гIертаж хьинаре къа а хьегаш, башха-дика къахьегама толамаш доахаш ба уж. Царех цхьабараш шоай хьехамчашца социалистически яхь а лелаеш цар доахарел дикагIа мара къахьегама толамаш ца доахаш ба. Царех цаI ва Дударов Ваха а.

Заводе моллагIа дIадоладеш дола кердадар эггара хьалхарчарна хьал а лаьца цу болама юкъеводаш оамал я Вахий. Соахка «ХIара балха денна — дикала Знак» яхa инициатива химикаша дIайолайича цехерча болхлошца цу дикача гIулакхах лаьца беседа хилар механически цеха кулгалхой. Химкий инициативаца дувзаденна хIаране ше де лерхIачох лаьца план оттаяр дийхар цар болхлошкара. Цхьаккха тайпа брак продукцена юкъе ца нийсйолийташ къахьегамеи производственни дисциплина толхаяь моттиг ца хулийташ, хIара сменагIа норма 120—130 процентал чухьнахьа йоацаш къахьега декхараш комсомольцаштен кагирхоштен юкъе эггара хьалхарчарца тIа а ийца из гIулакх хьаллацара цехера берригa къона специалисташ тIахьийхар Вахас, хIаьта из цар шерра хьал а лаьцар. Из дика гIулакх духхьала механически цехе сацанзар, из раьза хинна тIаийцар кхыча цехашкарча комсомольцашеи кагирхошеи.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 60 шу дузача дезача денна сийлаца накъабахара къахьегама вахте латтача завода комсомольцашеи кагирхошеи цхьаькха а дика гIулакх дIадоладаьд. Цар тIагIертта къовсам лоаттабу предприяте къахьегама ветераний Булавинцев Павел Ивановича, Войцицкий Иван Фомича, Иванов Василий Григорьевича, Медянцева Ирина Степановнай, Проточанский Иван Ивановича цIерагIа йола премиех яккхара. Балха тIа башха-дика къахьегама толамаш доахаш белгал а баьнна шоай боккхагIбарий сийлен никъ цIена дIахьош болча къонабарашта завода кулгалхоша яла оттаяь я из къахьегама ветераний цIерагIа йола преми. Из яккхара яьржача яхье эггара дикагIа къахьегама толамаш доахарех ва токарь Дударов Ваха, цун цехера распределитель Зиновьева Раиса, № 12 йолча цехера слесарь Левченко Александр, № 7 йолча цехера токарь Спесивцев Александр, кхыбараш.

«Профессех дикагIвола къона болхло» яха сийлен цIи яккхара а шерра социалистически яхь яьржай заводе. Цу яхье баьннарех цхьаккха саг корабоагIаргвац духхьала ший къахьегама толамаш дика хилча кхычар гIулакхна сагота воацаш. Цар шоайла эшаш дола новкъостал ду, дикагIйола опыт дIа-юха лу дог раьза а долаш, лоаца аьлча царех хIаранех хьехамча хиннав. Цун совгIа заводерча шоллагIа балха говзал караерзаяра йолча курсашка, дикагIйолча опыта школе, балха говзал лакхъяра лаьрхIа йолча курсашка дешаш воацаш а нагахьа саг коравоагIаргвац комсомольцехи кагирхоехи. Цига а хьинаре дакъа лоац Дударов Вахас. Тхоай балхах тхо дикагIа кхеташ хиларо кердача къахьегама толамашка кхуел тхо, яхаш дувц Вахас.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Хьалхле—кхоалагIча колоннага

Дегаш гIоздаьнна тIайийцар Грозненски автотранспортни предприяте кхоалагIча колонна коллективо «Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизарах» бола КПСС ЦК соцам. Цу колонна водителаша шоай торонашка а хьежа чIоагIо яьй укх шерара план Сийлахь-боккхача Октябра цIей дездеча дийнахьа, 7 ноябре кхоачашъе.

— Тха колонне къахьегаш 115 водитель ва, — йоах начальника Эльмурзаев Леча Бовтаевича. — Уж шевар 1969 шера денз Аргун яхача карьере болх беш ва. Вешта аьлча, хьалдеш латтача наькъашта лаьрхIа жагIеи тIои кхухь цар. Уж балхаш деча массанел дикагIа къахьег водителаша, 1976 шера денз къахьегама ударникаша Канаев Махьмада, Зорин Александра, Сахабетдинов Хариса, иштта дуккха кхыбараша. ЗИЛ-585, ММЗ-555 маркаех йолча автомобилашца хIара дийнахьа 70—80 тони мухь дIа-хьа бахь цар, шоай балха нормаш 150—160 процент кхоачашъю.

Бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхе лелаю Мазев Хумиди Канаев Махьмади керте латтача коллективаша.

— КхоалагIа колонна предприяте дикагIчарех цаI я, — йоах парткома секретара А. А. Петренкос. Цунца нийслу предприяте ерригa подразделенеш.

Х. ЗАКРИЕВ.

Киргизски ССР. Укх шера чIоагIа лоа диллад республика кхашка. ДукхагIа тIоадал Iоаяра халданза къахьегаш ба кхаш леладераш. Цунах пайда баргба ялата культураш, боамби, шекара свекла дикагIа хьувкъаяра. ХIанз лоа соцадеш кхашка болх беш я эзараш тракторaш.

СУРТА ТIА: лоа соцадеш боахк Аламедински района XXIII партсъезда цIерагIча семхоза механизатораш.

И. ДРОНОВЕИ, В. КОРОТАЕВЕИ сурт. ТАСС фотохроника.

Республика исторе оагIонаш

НАЬХА ЦIИЙ IУВДАШ ГУЛДАЬ РУЗКЪА

Тахан экономика, культура Iалаьмате чIоагIа дегIаена накъадода советски халкъ ший эггара дезагIа долча революционни цIейна — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара. Цунга кхачара вай мехкарча наха сийлен никъ хьабена бале а из шаьрен аттеи ца хиннилга ховш да. Цудухьа цIаькха а цIаькха а исторе оагIонаш техк вай, коммунизмага кхы а сихагIа дIахьалхашкахьа ахар духьа, кердача тIехьенна дай гIулакхаш шоаш ма-дарра дIадовзийтар духьа.

Белогвардейцашца къахьегамхоша къиза тIом лоаттабаьча хана халкъа духьалбаьннача бIаьхийча нохчех цаI ва Яндаров Солса-Хьажа. «Нохчий юрташ йохае а халкъ халча оттаде а добрармена (деникинцашта — А. В.) саботажа, шпионажа, провокаце, бIехача тийшабалха наькъаца гIо дир Урус-Мартанерча купецаша, моллаша, «горски правительства» эпсараша, АтагIарча Совета членаша», — яьхад башха дикача революционера Шерипов Асланбека шоай къам дехкача нахах.

Малав хIаьта Яндаров Солса-Хьажа? Из шейх хиннав, цо кхайкилаьа Бухарерча Ховаж-Бахьауддинагара хьадовгIа тIарикъат. Из цунга кхаьчад. Надтеречни районерча Элахмоллагара. Цун дукха мурдаш хинна6, къаьстта из ше ваьхача Урус-Мартане. Солса-Хьажа, мурдаш болаш хиларал совгIа, вIаьхий саг а хиннав, цу хана НохчийчIоне бахача эггара а тIех хьал долча дуккханел тIех а волаш. Из рузкъа цо гулдаьд ший мурдаша хьийгача къих. Ший мурдех болча нахагара ахча ийдаьд цо, шийна цар денна доахаи царга шоашка кхоабийташ хиннад, 100 десятин совгIа хиннача цун лаьтта къахьийгараш а мурдаш хиннаб.

Мурдий цIий Iувдаш Iоадаь ялат, дулх, доахан, кхыдараш цо дохкаш хиннад базар тIа, Урус-Мартане хиннача ший тика тIа. Уж хIамаш йохкар из ше хиннавац, цунна хьалхара уж йохкаш хиннай цун гаргарча наха, из тешаш волча мурдаша. Иштта хьахинна ахча цо юха а базар яра дIадохийташ хиннад ший рузкъа кхы а алсамдаккхар духьа.

Февральски революци хилча эрсий болхлошен салташеи дIаяьккхар самодержави. Из хоам бoккха кхаъ хинна тIаийцар Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша. Паччахьа администраци (приставаш, округий начальникаш) дIаяьккхар. «Цу хана Нохч-ГIалгIайчен наьха бацар шейхашкареи моллашкареи дIаийккхача шоай баьччаши наставникаши», яхаш язду Тийрка тIа хиннача революце вовзаш волча историка Д. З. Коренева. Из-м кхетадеш а да: цу хана нийса никъ хьеха болхлой класс, интеллигенташ хиннабац Нохч-ГIалгIай халкъа. Шейхашеи моллашеи (Д. Арсанов, А. Митаев, С.-Хь. Яндаров) мехкдаьттапромышленникашцеи купецашцеи (Т. Чермоев, А. Арсамирзоев, Баширов, кхыбараш) цхьана керттера дакъа лоацар революци хинначул тIехьагIа хьаьча нохчий къаман Совета юкъе. Политически наькъата диллача тайп-тайпара уж хиннабале а, цар массане а классови хьаьшташ цаIаш дар. Къахьегамхой дынах тешаш хиларах пайда а эцаш, уж эрсий пролетариата революционни боламах къовстабара никъ лелабора цар.

Бакъда революце гIулакхаша ахархой дIаккхетабир, цар дувцар моллагIа дале а, царна нийсхо па езаш хиларах, цул совгIа хьалха хинна хоарцо лоаттае безам болаш уж хилараx.

1917 шера гурахьа лаьтта бахьан нохчий ахархоша «шоай», вешта аьлча нохчий, помещикашта духьал къовсам дIаболабича ше ма-дарра гучадаьлар из. Мустафиновгара шоай лаьтта хьадаьккхача ГIойтIарча наха духьал салтий отряд яхийтай, шийца пулеметаш а йолаш. Из яхийтаяр С.-Х. Яндаров юкъе волча нохчий Совето дехар а даь грозненски гарнизоно. Духьал дакъа цхьаккха гера доацача ахархошта тоха атта дар цу отряда. Бакъда из хилацзар. Салтий, эрсий ахархой из поход чакхъяьлар нохчашца вошал а тоссаш. ГIойтIа бохийтача хана царга аьнна хиннад эбиргаш карабоалабе дохийтшо. ДIакхаьча шоаш сенна бахийтаб хайнача салташа кхоачашдаьдац ахархой шоаш дIалаьцача лаьттан тIара дIабаха аьнна денна приказ. Шоаш хьаллоацар малав, шоай мозстагIа малав ахархошта хойташ хиннача хIамаех цаI дар из. Уж хIамаш хилар 1917 — 1918 шерашка. Халкъацара шоай оагIув бовра кхераш, цунца гуччахьара къовсам лоаттабечара а баьнна цун доттагIий шоаш ба моттийташ хIама хьовзадир шейхаша а моллаша а. Царех вар С.-Х. Яндаров а. Из къаьгга гучадаьлар 1919—1920 шерашка Деникина белогвардейски эскарца тIом лоаттабеш.

Шоайчул тIехболча низо лелхабаь эрсий цIеэскархой, царца цхьабола болхлой а НохчийчIенеи ГIалгIайченеи хьулабала безаш хилар. Къахьегамхоша шоай де низ кхоачар дора эрсий салташта — шоай классови вежараштa кхерам тIа ца кхачийтара, дарна уж Iалашбара.

ЦIеэскархойн большевикаши хьаба, хьа ца лой юрташ хIалакьергья аьнна ультиматум кхайкайир нохчашкеи гIалгIашкеи деникинцаша. Шейхаша С.-Х. Яндарова, А. Митаева, Ш. Борщиговца, Мустафиновца, И. Чуликовца цхьана «къамаш доха ца дайта» ультиматумо яхар де деза, ковкарт доацача большевикашцеи хурдий баьннача мужгашцеи а ца тохаш, бIаьхийча казакашца хьоашал тоха а деза яхаш наха «хьехам» бора цар.

Цу агитаце керттера моттигаш С.-Х. Яндарова хьайцаяр вовзаш волча хIирий националиста А. Цаликова «теоретически» арсенала тIара. Цу «теоре» керттерча тезиса тIа йоахар: «нохчий халкъа, зIамигача кхыча халкъий а санна, дехкар да укх баьржача граждански тIем тIа ше. физически лорадар. Из дара раьза хила деза моллагIча а Iаьдала». Иштта кхайкадора шейха маьждигашкарча майдашка.

Боккъалдар аьлча шейхо гIайгIа яцар халкъа, а е из лорадара а. Цо гIайгIа йора ший рузкъани ше сапаргIата хилареи. Из бакъдир цIера ала бувлаш денача 1919 шеро. Нохчийчени ГIалгIайчени къахьегамхоша тIаэцанзар низ бола, йоккха опыт йола эскар долаш хиннача моастагIчо дIадехар. Революцена, большевикашта карагIдаьннар лораде дIаэттар уж.

ЦIи тохаш, герз детташ чакхбаьлар белогвардейцаш Нохчийчени ГIалгIайчени шаьрача ядача юрташка гIолла, хIалакйир уж. Эрсий цIеэскархойн большевикаши кхераме йоацача моттиге — Шота бар, Н. Ф. Гикало керте а волаш. Цига цу хана вIашагIтохача Тийрка цIеча повстанчески эскара шоай юххера жувра кад лора нохчий ахархоша. Царна продукташ кхухьаш хиннача ГIойтIара болабенна Iаьржача лоамашка гIолла чакхбаьнна Оалхазаре, Сурот отарашка, Варанде гIолла Шота болача халача наькъах «вахара никъ» оалар эрсаша.

Иштта хьал эттача хана С.-Х. Яндаров ший мурдашцеи гаргарча нахацеи ший боахам кIалхарбоаккхаш вар лоамарча юрта.

ХIаьта В. И. Ленина указанегIа 1920 шера январь бетта Астрахане гIолла Шатоевски отряди нохчий а гIалгIай а партизански отрядаши ахча хьаийде йолаелча ЯндаровгIар Солса-Хьажеи Бахьауддини царна «новкъостал де» болабелар.

ЯндаровгIаргар ялат, доахан ийдеш хиннад гикаловцаша. Центрера царна новкъостал латта доладелча коммерсанташейха партизанашца хьоашал леладаьд. Цунна тешал ду Гикалога Н. Гусева даь хоамаш тIадолча, архиве долча документаша. Царех цхьанне тIа дувц А.-Г. Яндаровца 150 эзар сома мах баьб, яхаш.

Къилбаседагахьара хьадоагIа ЦIе Эскар деникинцел котдувлаш Тийрка гаргагIертача, нохч-гIалгIай буржуазни коммерсант-шейх кIаьдагIа хила волавелар, тIадилла товараш дохка ваьлар.

Советий Iаьдало граждански тIом болча хана шийна духьал даь гIулакхаш бахьан бехктокхаме озанзар уж, набахта боххнзар, кхьеттел бусалба дын гIулакхаш леладайтаргдоацаш совца а банзар.

Царех цхьабараша соцадир шоаш Советий Iаьдала духьала леладу гIулакхаш. Бакъда вожаш къайлагIа духьал бувлар колхозаш яхкара, школаш, кхыйола культурни учреждениеш хьалъяра. Царех вар С.-Х. Яндаров а.

Иаччахьа Iаьдал долча хана санна Советий Iаьдал эттача хана а ций мурдаш боацабора цо. Итташ гектараш хулача лаьтта цунна ялат кхедора, цун доахан леладора.

С.-Х. Яндаров къаьстта чIоагIа духьал ваьлар колхозаш яхкара.

Хала ха яр из. ЧIоагIъенна яцар партийни органаш хIаьта, къаьстта юрташка. Ялат кийчдеча а налог тохаш а гIалаташ дора цар. Цу хIамаша эгIазкхувлар ахархой. Цох пайда ийцар шейхашеи моллашеи. 1929 шера гуччахьа духьал баьлар уж Советий Iаьдала. Шаьла, ГIойтIа, Беной, Автуре середнякаш, кхьеттел цхьабола беднякаш а колхозашта духьал баха мегар царна.

Дына гIулакхa вIашагIкхет аьнна бахьан а даьккха нах вIашагIкхийтар Урус-Мартане. Из даьдацар Солса-Хьажий пурамагIа доацаш. Боккъалдар аьлча уж вIашагIкхийттабар хьаьрхой забастовка е.

Края партийни организаци ший ханнахьа оарцагIъялар бахьан долаш моттигерча партийни организацешкара дийнна гIалаташ а цу тIа гIолла хьахулаш хинна ахархой эгIазахар а дIадаьккхар. Боккха кхетама болх бир бахача наха юкъе уж хIамаш дIадовзийташ. Беднякаш хьинаре дакъа лаца айттар кулакашта, шейхашта, моллашта духьал лоаттабеча къовсама юкъе. Налог ца тохийтар духьа шоашка бокъонца дола рузкъа лечкъадеш цар даь гIулакхаш гучадаьхар. Яндаров Солса-Хьажийгара гучадаьлар 300 бежан, 3 цIеною, 5000 пунт ялат. Уж хIамаш цунгара хьадаьхар цо лечкъадеш леладарах. Бакъда Солса-Хьажас уж юхаметтаоттадир шийх тешаш болча ший мурдаша хьа а телаш.

Классови моастагIаша еш хинна духьаленаш йохайир. 1930 шера хилар болхлой, батракий, беднякий, середнякий областной, окружной конференцеш. Цига къахьегамхоша къамаьлаш дир классовой моастагIаша лелaдеча гIулакхашта духьал, йиза хьаллаьцар Советий Iаьдала политика»

Граждански тIема турпала Довлиев Хьатус цига аьлар: «Советий Iаьдал болхлойи ахархойи Iаьдал да. Нагахьа санна эшаш хуле, хьалха хиннача цIеча партизанаша юха а герз бе долларгда. Коллективизаци 100 процентага дIакхоачаргья вай, хIана аьлча къечо нахеи середнякашеи кхетадаьа боахам иштта лелабар толашагIа хилар».

Партеи цун моттигерча организацешеи геттара боккха болх бар бахьан долаш, эрсий болхлой классо доккха новкъостал дарах гучабаха а дIабаха а йиш хилар классови моастагIий, дIайоахаелар коллективизаци еча хана нийсъенна халонаши кхоачамбоацараши, котъьялар колхозни строй.

Цу тайпара, керда строй чIоагIъяра тIехьа, классови моастагIашта духьал къиза къовсам а лоаттабеш керда вахар кхолла волавелар лоамаро — къахьегамхо.

А. ВАЦУЕВ,
Нохч-ГIалгIай исторе, метта, литература Iилма-тохкама института Iилман болхло.

Нохч-ГIалгIайчене–Коми АССР денош

Вежарашха болча цхьан дезале

Вай республике дIахьош да Коми АССР денош. Российски Федераце вежарашха йолча автономни республикашта юкъе йоагIIаш йола моттиг дIалоац Коми Автономни Советски Социалистически Республика.

Республика вIашагIъеллай 1936 шера 5 декабре. цо дIалоац 415,9 эзар кв. километр, цига вах 1012 эзар саг, царех городашка — 661 эзар саг.

Республике республикански доал долаш 5 городи районни доал долаш 2 городи я. «Iалаьмате доккха лаьтта» оал цу шийлача мехках. Цхьайолча европейски паччахьалкхевел боккхагIа ба из.

Республика чIоагIа йIаьхий я энергетически запасашца, царех эгара дукхагIа да мехкдаьттен кIори. Республика экономике лоархIаме моттиг дIалоац хьуно. Из къилбаседа края ганз я.

Паччахьа Россе тIехьийса, дийша нах боацаш патриархальни йист хиннача Коми АССР-х Советски Iаьдала шерашка Къилбаседа - Малхбузен экономически района йоккха промышленни культурни центр хиннай. БIаьш промышленни предприятеш, машиннаькъаш, трубопроводаш, лакхера дешара заведенеш, Iилма-тохкама учреждениеш — из дерригa а Октябро хьакхелла да.

ХIанз республике дахаш да итташ къамаши народносташи. Цар доттагIал долаши толамаш доахаши къахьег КПСС XXV съездо оттадаь декхараш кхоачашдара тIехьа.

Шахташка, мехкдаьтта промыслашка оагIув оагIох а теха болх беш ба эрсий, коми, украинцаш, азербайджанцаш, башкираш, татараш.

Коми АССР мехкдаьтта промышленноста оборудовани лоттаю вай республика предприятеша а.

Хьайийллача кIора, мехкдаьтта, газ йоаллача моттигашта юхе хьакхиннай городаши йоккхий поселкаши — Воркута, Инта, Печора, Ухта, Вуктыл, Усинск.

Республике промышленни производство сихха дегIаяра тешал ду бархIлагIчен нийслагIчен пятилеткаегIа промышленни производство 2,2-зза дегIаяро, Къилбаседа - Малхбузен районе производство дегIаяра темпаш дикка лекхагIа я уж.

Ийслагlча пятилетке промышленни продукци арахецилга 45 процента дегIаденая.

Промышленноста керттерча доакъоех цаI мехкдаьтта доахар да.

Коми АССР промыслаш тIа хIанз доах 14 млн. тони мехкдаьттен итташ млрд. кубометр гази.

Республика доагара балансе лоархIаме моттиг дIалоац кIоро а.

Хьаьхй шера 30 млн. тони гаргга кIора боакха керда Печорски бассейн. Из де вIаштIехьдаьннад шахташ хIанзарча, дикагIча техникаца Iалашъяьндаь. Укхаза дIадоладеннад Тимано-Печорски территориальни производственни комплекс хьаелга. Цу йоккхача моттиге хьагулъенна я Iалама ресурсай мехкдаьттан газен лоархIаме комплекс.

Цул совгIа укхаза я Iалаьмате йоккха кIора запасаш, цунца кокс ер а болаш. Доагора - энергетически ресурсашца цхьана из моттиг йIаьхий я, цун ларда тIа дIахо йодача хана сийрда бос болча металлурге, горнорудни химически промышленноста предприятеш дегIайоагIаргйола минеральни бедал цига хиларца.

Коми АССР цIи хеза я башха-дика хьу укхаза хиларца. Хьу из республика ганз а я цун экономике доккха дакъа дIалоацаш а я.

Советски Iаьдала шерашка хьун промышленность йовзаргйоацаш хувцаеннай. «Комилеспром» производственни объединене леспромхозашка хIанз я эзараш трелевочни тракторaши хьу дIаувза автомобилаши, кулг-кара балхаш де ца дезаш тайп-тайпара дукха техника.

Деловой хьун запасашка диллача, Астраханск областагара дIанкхача, Российски Федераце краяшта, республикашта, областашта юкъе керттерча моттигех цаI кхоач Коми АССР-га. Шера 25 млн. кубометрага кхачай цигара дIакхухьа хьу, цунна юкъе 20 млн. кубометр деловой а йолаш.

Республике хIара шера арахец 2,5 млн. кубометр херхах чакхъяьккха хьун материалаш, 75 эзар кубометр вIашагIлотаяь фанера, 170 эзар тони кахьат.

Иштта дегIаена я тIишлоний материалий, кхачан, яйга промышленность, кхыдола доакъош.

Коми АССР заводашка 600 эзар кубометрал дукхагIа аьшкабетонни конструкцеши деталаши хьаю.

Хьу чакхйоахача предприятеша хIара шера арахец 15 млн. сома мебель.

Овлан тIара хувцамаш хиннад Коми АССР юрта боахаме. Республика юрта боахаме специализаци еш ба коартолаш, баьцадаараш, дулх, шура 'яккхара.

Юрта боахама уж продукташ яхара доккхий специализированни боахамаш хьадаьд. БIарччача шера шахтерашта, мехкдаьттахошта, хьу тедарашта керда баьцадаараш, шура, дулх, фуаш лоаттаде дезаш да уж боахамаш.

ХIара шера республике йоах 200 эзар тонал дукхагIа коартолаш, 30 эзар тонал дукхагIа баьцадаараш. Республика дерригача боахамашка 150 эзар гаргга доккхий доахан, 70 эзар етт, 60 эзарнел совгIа хьакха я.

Коми АССР боахамаша 20 эзар тонал дукхагIа дулх, 200 эзар тони шура йоакх, 150 млн. фуъ гулду.

Шура йоаккхилга тIа-тIа интенсивнегIа, овсарегIа хулаш доагIа республике. Цхьан Iаттагара юкъера лаьркIача йоаккха шура 2800 килограммага кхаьчай.

Доакъара культураш дIаюьш дола лаьтташ 72 эзар гектар да.

Коми АССР паччахьалкхенга шера йоах 120 эзар тони шура.

Республика къахьегамхошта йоккха перспективаш хьаеллалу иттлагIча пятилетке. КIор 30 процента, газ 21 процента, мехкдаьтта кхозза дукхагIа даккха лаьрхIа да. Къилбаседа край вай мехка мехкдаьтта доаха йоккха район а хинна дIаоттаргья.

Коми АССР халкъа боахам дегIабоалабарга дIадохийтаргда 6 млрд. сомал дукхагIа ахча, е нийслагIча пятилетке дIадахийтачул цаIаэи ахаэи дукхагIа.

Сийлахь - йоккха Октябрьски революци хилалехьа Коми АССР промышленни центрех хьакъаьста, тIехьайнса паччахьа импере йист яр.

В. И. Ленина яздора: «Хьажал Вологдана къилбаседагахьа РСФСР картага... итташ геттара йоккха культурни паччахьалкхенаш тIахошшал бIарг ма-кхоачча ухкаш я моттигаш. Цу ерригача моттигаш тIа патриархальщина, ах акхал, бокъонца дола акхал а да...».

Советски Iаьдала хьалхарча шерашка яздаь уж ленински мугIараш Коми халкъага хинна хьал бокъонца хьахьоккхаш да.

Ленински къамий политико Коми халкъа хьабийллар сердалонгеи знанешкеи бода никъ. Комех кховзткъе итт процентал дукхагIбараш дешен яздеи ховш бацар. ХIанз Коми АССР — берригаш а дийша бола мохк. ХIара эзар вахача сагах ши бIаь ткъаьи итт саг лакхерен юкъерен дешар дийша ва. Лакха квалификаци йола специалисташ кийчбу Сыктывкарски паччахьалкхен университето, Коми паччахьалкхен педагогически институто, Ухтински индустриальни институто, Ленинградски лесотехнически академе, Ленинградски горни института филиалаша. ХIанз республике бахача нахах хIара кхоалагIвар дешаш ва. Барайтта Iилма - тохкамен проектно-конструкторски учреждениешка болх беш ши бIаь гаргга доктори Iилмай кандидати ва. Йоккха Iилма центр я, тайп-тайпара тохкама болх беши Iилман кадраш кийчъеши йола, СССР Iилмай Академе Коми филиал.

Республике хьаьй культурно - просветительни учреждений йоккха сеть, хьадийллад диъ театр, филармони, краеведчески художественни музеяш, эрсийи комийи меттала арадувл ткъо гаргга газети журнали.

Коми халкъ—ший кхела да. Кхыча халкъашца гIулакх а леладеш цо тIагIертта къахьег советски, халкъа хьалхашка КПСС XXV съездо оттадаь Iалаьмате доккха декхараш кхоачашдара тIехьа.

Коми АССР. Советски Союзен Болгаре Халкъа Республиканей юкъерча соглашенегIа болгарски болхлоша, советскии болгарскии специалисташа Коми республике хьалъяьча хьу кийчъеча йоккхача кхаь предприяте — Кослански, Ертомски, Селибски леспромхозий проектни мощность шера шин миллиони ялх бIаь эзари кубометр хьу кийчъеш я. Уж леспромхозаш хьалъеча юкъэ тайге итташ километраш наькъаш даккхад. Усогорски Благовоин яха города хьисапера поселкаш яххай.

СУРТА ТIА: Кослански леспромхоза складе.

С. ГУБСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

...ЦА ГУШ САННА

Сунженски района Кирова цIерагIча колхозе командировкагIа волаш цу боахама автогараже ваха дага долаш а вацар со, соахка хьажкIаш чунача хана вайза шофер колхоза правленена хьалхашка сона духьал кхийттавецаре.

— Тамашийна хIамаш бIаргаго безам бий хьа? — хьаттар цо.

Тамашийна хIамаш, бакъдар аьлча, наггахьа мара бIарггаго вIаштIехь а далац вахаре. Цудухьа царга хьажа раьза хилар со а.

БIаргадайнар да а дар тамаш йолаш. Пайда ийцачул тIехьагIа тишача аьшка дIаяла гулъяь еха машинаш, оатхалаш ухка моттиг я-кх ер аьнна хеталургдар моллагIчоа а цу гаража коа аIачуваьлча. Дукха бар укхаза де хIама доацаш санна лела шофераш а.

Со газета болхло волга хаьча массехк саг хьатIавера сона. Цкъарчоа моттаргдар хьона, цхьаннена эгIазбаха, футтаройцхьаннена эгIазбаха, футтаройн пар из дувцаш санна. ХIаьна пар мел дийцар кепа техата пар мел дийцар кепа техача-м газета цхьа номер а хургьяр. Царех цхьаболчар чIоагIа хала а хеташ дувцар шоай балхах. Бакъда кIоаргагIа теххача гучадаьлар уж шоай гаражах дог лазаш болга, дIахо кхоачамбоацараш ла безам боацаш хилар.

— Оаха малагIча хьалашка машинаш тоаю мукъагIа хьажал шо! — йоахар пар.

Хьалаш? Царех дувца эшаш а дац. Аьхки колхоза правленена дагадехар боксий тховнаш хувца а хувцаш уж дIоахде. Кхаь бокса тховнаш хийца даьлча болх юкъагIбитар. Цу хана дейз тховнаш доацаш я боксаш, хIаьта дараш деха а дукха ха я. Къадолаш ба цу помещенешка дIа а оттаяь машинаш тоаеш бола нах. Чухьекхаш мух, лоа... Шелалах кулгаш сийндення боахк уж.

Машина кIала йоахкача оатхалашка лерттIа хьажа а уж тоае а йиш хургйолчча тайпара баьккха кIоаг бац. Из ца хилар бахьан долаш, машинашта кIала текккаш чуух шофераш, слесараш.

Кхыча тайпара хьал дар колхоза председатель лелаву машина чулаттача боксе. ЙIайха, паргIата, лостамболаш я из.

Мотораш тоаду цех. Чухьа баьде, арв санна шийла я. Еха я пишк. Ши саг воал укхаза мотораш товдеш. Сийрда ала хьабетташ истола тIа улл пальни лампа. Оатхал цуннца йIоах а йийя ший новкъостага дIалу царех цхьанне. Оатхалаш йIоахъеш ва шофер Даурбеков Аким.

— Оатхалаш сов шийла йолаш кулгех хьатIалет. Цудухьа оатхалаш йIоах ца йича далац тхо. — йоах Акима.

— Дувцал хьай запасной оатхалаш Iайха мишта Iалашъю? — Даурбековга дех шофераша.

— Запасной оатхалаш йоацаш чIоагIа хало хьег оаха. Уж лац тхоана колхоза кулгалхоша а. Из бахьан долаш цхьайолча хана тхой ахчах ийю оаха оатхалаш Иштта вкладыш, уж боахаме Iалашъе вIаштIехь а ца даьнна, Орджоникидзе карара ийцар аз, кхы де хIама а доацаш. Цхьайтта бер да са. Уж кхаба, тIадувхачунца Iалашбе йиш мича хургья болх ца бича. Цудухьа фуннагIа даь а ма-хулла сихагIа машина тоаяь яккха гIерт со а со санна кхыбола шофераш а, — йоах Акима.

Запасной оатхалех къамаьл тоссаделча бухь чубода шоферий. Тамаш а яц. Фенд е соа хьаяра, тишъенна оатхал меттаоттаяра гаражера йиъ-пхиъ километр гаьна йолча мастерске баха безаш хул уж, хIаьта моллагIа оатхал хьаярах «магарыч» оттае езаш а хул.

46 автомашин я колхозе. Царех ахаш мара болх беш хилац дийнахьа. Уж а дукхагIйолча хана запасной оатхалаш ийе ахча даккхар духьа бокъо йоацаше а нахи мухьи дIаккхухьаш лелаш я.

— Хьажал хьо укх документага, — яхаш хьаккувдаду сога цхьан шоферо наькъавала бокъо луш дола ший бе доалла кахьат.

Номер 433 а йолаш из да укх шера 26 январе шофера Зангиев Ахьмада денна. Уйла тIаяхийтта дийшар аз из. Кахьат яздаьдар Карабулакера Грознен цигара юхаван бокъо луш.

— Кахьата-м ийса яздаь, вIаштIехьдаьккха дар. Со раьза воацар-м кхы хIама да. Машина номераши, технически талони йоацаше а Грозне вахийтар со. Дика да новкъа ГАИ болхлой ца кхийтта. Машина лелаяра бокъонаш дIа а яьха вутаргвар со цар. Да нийса а дар-кх из. Ховш ма-дий номераш, технически талон йоацаш тха лела бокъо йоацилга. Машина иштта вIаштIехьа йоацаше а Нестеровская яхача станице хьайбаш дIадига деза Iа яхаш витац со хIанз а, — йоах Зангиев Ахьмада.

Цу боахама шофер Аушев Хьамид декхарийла ваьв лоамашка Iалашъяь силос ферме хьатIакххаьа.

— Хьалхара цхьа чарх мара яц са машина тормоз тохаш, цул совгIа, йоацаш я номераш а техталон а. Из хьал долча машинаца ухийт со лоамашка, — яхаш летть Аушев Хьамид а.

Электрооборудовани болх ца беши тормозаш йоацаши я Нестеровская яхача станице хьайбаш хьалдуташ лелача шофера Цечоев Iийсай машина а.

— Дика а вухь хьо-м вIаштIехьйоацача машиний шофераштa наькъабала бокъо луш долча кахьаташ тIа кулг язде. Цу тайпарча машинаца водача шоферо авари йича хьалхарча аргIагIа хьо бехке ма-вергвий. Из ца ховш ва хьо? — хетт аз гаража диспетчерга Буложенко Гаврил Степановичага.

— Аз фу дергда? — жоп лу цо ший аргIагIа. — Аз кулг ца яздича со балхара дIавоаккхаргва. Машинаш вIаштIехьяр е яцар аьнна дукха сагота бац колхоза кулгалхой.

Цхьа гIалат а даьнна шоаш бехке бича, колхозера дIа а бувлаш дукха нах дIаух тха гаражера хIара шера Карабулакерча промышленни предприятешка болх бе. Цудухьа болх хьабе нах боацаш хало хьег оаха, яхаш оарц доахаш, шоаш бакъбе гIерташ хул колхоза кулгалхой. ХIаьта хьожаргда вай цу боахама шофера Аушев Хьамида цу хьакъехьа фу йоах:

— ХIанз тха колхозе долча хьалашка болх мишта бергба? ...Сона расчет лоре эггара хьалха дIаболхачарца укхазара дIагIоргвар со. ХIаьта са санна уйла яраш дукха а ба укх боахаме.

Ферме йоаккха шура лаьгIъелча е бригадо ший ханнахьа ялат дIа ца дийча уж кхоачамбоацараш дувцаш лаьрххIа совешанеш, собранеш чаккхйоах партийни, комсомольски организацеша, колхоза правлене. Бакъда гараже дола кхоачамбоацараш дIадахара деш хIама дац. Моттаргда уж колхоза кулгалхошта ца гуш санна.

С. АЛИХАНОВ.

АПРЯТКИН Семен Семенович

Хала цамогаш волаш дукха ха яьккхачул тIехьагIа 1977 шера 12 феврале кхелхав союзни лоархIам бола персональни пенсионер, СССР Лакхехьарча Совета депутат, хьалха КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь хинна **Апряткин** Семен Семенович.

С. С. Апряткин ваьв 1911 шера гор. Баку гIулакхерча наьха дезале. Къахьегама никъ дIаболабаьб 1929 шера. КПСС член вар 1948 шера денз. Азербайджански индустриальни институт яьккхачул тIехьагIа 1935 шера денз 1957 шерага кхоачаш болх баьб Азербайджанен Къилбседа Кавказен мехкдаьтта промыслашка инженер, технически отдела начальник, «Азнефтедобыча» объединене треста управляющи, «Майкопнефтекомбината», «Грознефть» объединене начальник, Нохч-ГIалгIай совнархоза председатела хьалхара заместитель волаш.

1958 шера С. С. Апряткин партийни балха вохийт. Из парте обкома секретарь хилар, хIаьта 1966 шера из хорж КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретаралла. Цу балха тIа хилар из итт шера гаргга.

Бехктоккхамеча боахамен партийни балха тIа хиннача шерашка С. С. Апряткина хьаьекхар лакха квалификаци йола специалист, хьаькъал дола кулгалхой принципиальни коммунисти ше хилар. Цо дукха хIама дир Кавказе мехкдаьтта промышленность, хIаьта иштта Нохч-ГIалгIай АССР экономикеи культуреи дегIайоалаяра.

ГIулакх дог лазаш леладарах, наьха гIулакхага дика хьожаши эхь-эздел долаши хиларах Нохч-ГIалгIайчен коммунисташа а берригача къахьегамхоша а сийдеши чIоагIа лоархIаши вар из.

Парте XXIII съезде С. С. Апряткин хержавар КПСС Центральни ревизионни комиссе членалла, XXIV съезде — КПСС ЦК членалла кандидат. КхозлагIен диазлагIен хержача РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла, ворхIазлагIа, бархIазлагIа, нийсазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета депутаталла хилар. С. С. Апряткина карагIдийначa гIулакхий боккха мах бир Даьхено. Цунна еннаяр Социалистически Къахьегама Турпала, Паччахьалкхен преме лауреата цIи, Ленина йиъ орден, Октябрьски Революце орден, Къахьегама ЦIеча Байракха шиъ орден, дукхa медалаш.

Апряткин Семен Семенович виц ца луш даим тха дегашка латтаргва.

А. В. Власов, М. Ш. Баматгиреев, О. С. Беляев, В. И. Белозеров, Х. Х. Боков, М. О. Бузуртанов, М. А. Дороков, А. Д. Кагерманов, М. А. Керимов, С. Н. Кожуховский, Л. Д. Магомадов, Н. И. Семенов, В. А. Сорокин, В. Н. Дмитриенко, Т. У. Махмудхаджиева, Р. А. Саламова, Н. К. Байбулатов, С. В. Синельников, О. А. Чахкиев, Е. В. Брыксин, Н. Я. Правеньхий, В. М. Шамардин.

Доазол дехьара

МИШТА ЛОЧКЪАЕШ ХИННАЙ ЗАВОД?

Банкашкен дошои кхыйола маьхе хIамашн йохкача тикашкен къуй чубаьннаб, яхаш хIара денна язду португальски газеташа, цу хIамо саг цецваккхац. Бакъда, ерригa завод хьаьккхар мо дола хIама денна хулаш дац. Цул совгIа из завод металлически турбаш хьаяра мехка эгара йоккхагIйола предприяти хилча хIаьта а.

Бакъда, иштта хилар Порту яхача городера «Факар» яхача заводе. Гангстераша деча тайпара а доацаш, денна сердал йолча хана, дуккхача наха бIарга а гуш завод хьаякkха болабелар уж. Берригача низах заводской сирена хьа а оттаяь вежарий Антониуи Фернандуи КарвалъюгIар предприяте чу а лийлха из шоай кара я аьнна массанега хьакхайкадаьд. Цу ханна цар массехк итт гIончa цехашка доал де волавеннав. Заводера телефонистка йола а еш, телефонии саьргаш хоададаьд цар. Предприяти хьаяккхара йола из «операци» дизача дийнахьа хиннай...

Малаш ба уж, уж керда «вежарий гIаьрахой»? Профессиональни гангстераш? А, дуккхьал кхыбараш санна капиталисташ ба. Хьагучох, реакционни прессо яздер а дийша цхьаболча аьттача деятелашка дувцачунга ла а дийгIа КарвалъюгIарна хийттад апрельски революци хилалехьа шоашка хинна доал юха хьадаккхара хьал мехка хьатIаэттача санна, цудухьа дIадоладаьд цар из гIулакх.

«Факар» яха завод дика йовзаш я вежараштa капиталисташта, цхьан хана уж хиннаб цун бизза дай, хIаьта цар доал деш хинна из бокъонца хIалак хиннай. «Факар» кIалхарйоаккхаргйолаш духхьал цу гIулакха вIашагIъеллача болхлошца бувзам а лелабеш йолча административни комиссега дIаелар паччахьалкхено завод. Цар низаца предприяте болх дика вIаштIехьбаьлар. ДукхагIа хилар йоххаш йола продукци, 100 совгIа керда балха моттиг вIаштIехьъяьккхар, тоаделар къахьегамхой материальни хьал. Лоацца аьлча, завод «йийрзар»...

Ала деза, дукхагIбола болхлой тIехьбовланзар завод хьаяккха гIийртачарна. Вежарий боагIача тайпара юхатехар завода болхлоша. ХIаьта Порту яхача города вице-губернатор юкъевеначул тIехьагIа уж арабаьхар завода территоре тIара.

«Факар» бокъо йоацаш хьаяккха баьхкачар хIама хиланзар, бакъда 25 апреле революци хинначул тIехьагIа капиталисташкара дIаяьха хинна предприятеш юхахьаякха безам бола реакце уйлаш хIанз а тIехь йолаш я. Цудухьа португальски профсоюзаша тIахьех: барт чIоагIбе беза цу тайпара хIама хургдоацаш.

В. РЕЗНИЧЕНКО,
АПН соб. корр.
г. Лиссабон.

Империализма гIончий

ХIанз нагахьа саг вац хIанзарча буржуазни обществана «массе оагIорахьара дегIаухилга» а «массанена хьал-торо» а Iалашъюлургья яхача къамаьлех тешаш, хIанз нагахьа саг вац «капитализма боарам боацаш материальни торонаш я» цун «хадданза дегIаахара процесс» я яха уйлаш йолеш. Социализма толамаш таханарча дунен тIа дукхагIа дог тешадеш хьагу капиталистически системана чухьа ирлуш латтача вIашдухьаленашта юкъера, лоархIае цун низ ца кхоачача керд-кердача проблемашта юкъера.

ДаьргIа йола реакци хьаллоаттаерехи цун баьччасхи цаI волча Франц-Йозеф Штрауса хьехам бу «цIе талгIи етталу» Малхбузен Европах Малхбоалехьара меттел, Къулбехьара а Малхбузехьара а яхаш, цудухьа клерикалий партена гонахьа дерригa аьттехьара низаш вIашагIтоха гIерт из Европа кIалхара яккхар духьа. Европен Франции коммунизмана кIалхара яккха безам ба иштта хьалха хиннача французски премьер-министра Ширака а.

Томас Манна яхачох, XX бIаьшеренера хьаькъалца йоаца хIама йола антикоммунизм тахан дерригача капиталистически дунен тIа буржуази низ боацаши цу тIа а Iовдален хилар къайладахьа лаьрхIа я. Щий мехкашта хьалхашка латта эггара саготагIа йола проблемаш къоастаяра уйла тIаяхийта езача метте антикоммунизма дешашта бола итташ эзараш специалисташи капитализм хестаераши увттабу Советски Союзахи кхыча социалистически мехкехи, дунен коммунистически болхлойн боламах меттIаьлеш доаржадар духьа. Духьала кIура пордув оттае, кхохкам кIаьдбарга бодача наькъа тIа духьаленаш увттае гIерт уж. Цар вIашагIъехк шоай мехкий коммунистически партештен прогрессивни организацештен духьала ерзаяь компанеш, харц хоамаш а деш дунен общественность Iехае, дунен тIа бокъонца долаш дола хьал кхыча тайпара хетийта гIерт уж. ХIаьта цар керттера лерхIар — социалистически содружества мехкех дола бакъдар къайлладахьар.

Дукхача антикоммунистически акцешка укх тIеххьарча шерашка тIа-тIа дукхагIа хо луш дола дакъа кхоачаду Малхбузехьа диссиденташ, «кхы тайпа уйлаш ераш» оалаш болча наха. Уж къаьсткъаьста субъекташ, социалистически паччахьалкхенашка шоаш бахе а, баррикадай дехьа оагIорахьа а баьнна, буржуазе позицешкара, каст-каста доаозл дехьара хьалхадахар бахьан долаш а социализмах гIерт. Антикоммунистически пропаганда сий дайнача оркестре укх тIеххьарча хана каст-каста сольни партеш лекха мукъа битаб уж. Шоашкара хьадага а лувцаш социалистически мехкашка гражданскн паргIатонехи сага бокъонехи боах нах яхаш тайп-тайпара манифесташ, заявленеш, харпетеш, протесташ арайоах цар. Уж оапаш бакъ хетийтар духьа уж гIерт дIахо дегIаахара новкъарле ю яхаш йолча «деформацешта» социализм кIалхара яккхара йоахо еш болча дог тийша социализмана тIехьа латтарех ба ала гIерт шоаех цар автораш.

«Дог тийша социализмана тIехьа латтача» цар хьакхайкадераши къамаьлаши Малхбузехьа цу сахьате дIалувц массови информаце эгара реакционнегIа йолча органаша. Из факт бIарг тIаотташ яле а укхаза долла хIама вIаштехьа ца хилар саго кхетадерах тоъал кхоачам бара логика яле а, буржуазни пропаганда; мел аьлча а, аьттув боал Iехаярен долаш дараш юхамаччахьа дахарен новкъостальца шоай мехкашкарча общественноста влиянн е. Наг-нагахьа корабоагIа цхьаккха хIама гунахьа доацаргаш а хинна, гучох, империализмо социалистически мехкашта духьала идеологически къовсам лоаттабара малагIча методех пайда эц вIалла ца ховш е биплуш, «социализма гадоахача» царца социалистически мехкашка кIезиг-дукха эзделца хила доагIар. дахар денар дувца торо яла йоагIар царна яхаш а кхыдола а хьехамаш деш бола нах.

Цул тIехьагIа тамаш сенна ергья, Малхбузехьарча антикоммунистически низаша, хIама кхо ца деш, мохк хийцараштен ренегаташтен мах телар аьнна. Царна литературнии кхыйолен премеш тел, цар произведенеш кепаетташ арайоах, цар пьесаш увттаю.

ХIаьта моллагIча цхьан социалистически мехка аргIанара цу тайпара «къовсамхо» хьагучаваьккхача е цун салаттачахьа из дIавахийтача, буржузни пропагандистски машино дерригача дунен тIа гIар айю: дIахьажалаш хIанз, социалистически мехкашка хельсинксхи решенеш кхоачашъяц, демократически паргIатонашта доазув увттаду яхаш. Цу хьакъехьа цIоргIарч детт Германе Федеративни Республике а, политически убежищаш ярарах дискриминаци лелаелга закон а даь дIаоттадаьча мехка, военщинана Ирланде бахача наьха къаман-кортамукъален къовсам цIийла корчабар ловш йолча Великобритане. Цу тайпара Iехараш гучахьа цаI а къайлагIа кхыдар а дувцаш хилар гуччахьа да.

Цхьанна а капиталистически паччахьалкхене цIаккха а ца хиннеи хургйоацеи йизза паргIато а бокъонца демократически бокъонаш а кхаьчай социалистически мехкий халкъашка. Уж паргIатонаши демократически бокъонаши лора а еш, уж дIахо дегIа а кхувлаш, социалистически мехкий халкъаша шоай наькъа тIара юстара кхувс шоашта дар шоаш херже бола массе тайпара империализма гIончий, шоай даьхе хийцараш, ренегаташ.

Кветослав ФАЙКС,
чехословацки радиокомментатор. (АПН).

Социализма мехкашка

ХАЛКЬА КОРЕЯ КIАДАШ

Хамхынски камвольни комбината ассортиментни кабинета пенаш тIа хьалъэккад 120 тайпара кIадаш—хьайна дезар хьахаржа костюма, коча, пальтона.

— Хьалхара продукци, — дувц комбината директора Чан Ке Сона, — оаха арахийцар 1967 шера октябре. Предприяти хьаеш дика гIо дир тхона советски специалисташа. СССР-ера ена оборудовани дика хилар гуш да. Иштта болх беш я тхо долча ГДР-ера машинаш а. Моттигерча бедалца меттел оаха болх бу Монголерен Румынерен хьакхухьача тхацен синтетически хьоасацен. Вежарашха йолча социалистически мехкашца цхьана гIулакхаш леладаро оаха арахеца продукци дунен дикагIа лоархIачарца нийса дIаоттаьй.

— Шера, — дIако дувц директора, — комбинато 11 миллион метр кIада арахец. — Бакъда кхы а дукхагIа хеца йиш йолаш да тхо. Предприяте коллективо творчески даькъе дукха тохкамаш ду. 1976 шера тхо долча 208 рационализаторски предложени балха юкъейиххьай, тIехь-тIехьагIа лакхлуш латт къахьегама овсарле, иштта лакхлу продукце дикал а. 1976 шера тха производственни программа низкъала яр. Цудухьа оаха боккха теркам тIабахийтар хIара станок ший берригача низах болх беш хилийтара. Массане низ тIабахийта станокашта гIулакх дар дикагIа вIаштIехьдоаккхаргдолаш схема кийчйир оаха, иштта тай хьадача из тоадеш дIайода ха диазза кIезигагIа хилар. Из бахьан долаш дукхагIбараш хьалха йиъ станока тIа беш хинна болх пхенне тIа — ворхIне тIа бе болабелар. Болхлой тхона чIоагIа эш, цудухьа цехашкара мукъабаьнна кхалнах чкъаьрий дахара цхаралаш хьалеча кердача цехе дIаболх.

КНДР текстильни промышленноста дукхагIча даькъе лаймехка бедалца бу болх: къомалца, боамбеца, тхаца. Бакъда, царна тIехьакхувш я-синтетика. Цигга, Хамхыне, хьалъяьй виналонови завод. Корейски Iилмахой известнякахи антрацитахи виналон хьае Iомабеннаб, из чIоагIагIа, дукха дарегIа а яйгIа а я кIадаш деча хьоасал...

ХIара шера Халкъа Кореятикашка дукхагIа хул тайп-тайпара кIадаш, боккхийчарна а зIамигачарна а деззача тайпара хьадаь хоза баркъаш.

А. ДЕНИСОВИЧ,
АПН соб. корр.
Пхеньян.

«ШОАЩ ШОАШТА ЕТТАШ БОВРАШ ДУКХА ХIАНАБ?»

Иштта унзара дийкар Швеце къулбехьа город Мальме арадувлача «Квелльспостен» яхача газета передовой статьяна керте гIолла даь йоазув. Газет корзагIа далар ший бахьан долаш да, хIана аьлча 1976 шера шоаш шоашта етташ 100 саг веннав йоккхалга диллача мехка кхоалагIа йолча ши бIаьи ах бIаьи эзарнел кIезигагIа нах бахача городе. Автомобилашца дувзаденна хатараш хулаш байнарел ялхазза дукхагIа ба уж. Шоаш шоашта етташ бов гIийртараш хьоахабац статистико, цхьабакъда уж кIезига ца хиннилга ховш да.

Шоаш шоашта етташ байнарашта юкъе дукхагIа бараш 25—35 шу даьнна маIа йах ба. Ерригача Швецера дIадахача шерара даннеш хIанз а кепатехя араяьхаяц, цхьабакъда, «Квелльспостено» белгалдоаккхачох, дукха бе-башха доацаш иштта да гIулакх мехка кхыча районашка а.

Швеци, ховш ма-дарра, вахара боарам лакхагIа болаш долча капиталистически мехкех я. Цул совгIа, йIаьххача хана Малхбузехьара «хIама тоаденна мохк» лоархIаш яр из, дегIадаьккхача капиталистически мехкашта йола «модель» санна ювцар из.

КховзткълагIа — кховзткъе иттлагIа шераш доладеннача юххье денз уж хабараш дувша даьлар цига классови къовсам латташ хилари социальни проблемаш йолаш хилари гуча ме дувл.

Башха йоккха йоацача шведски городе ваьхача шоашта етташ боврца вахара халонашта кIалхара бовлар гIойленагIа лаьрхIача бIаь сага трагически кхело чIоагIа бехке ю хIанзара строй.

ТIаккха бахьан фуд цун?

Кхы материальни торо йоацаш ба ала хIама долаш а ма хиннабац уж нах, кхы мел дар дIадаьлча мецен къеи хиннабац уж. ТIаккха фу маIан долаш да «торо йолаш хилар»? Миччалца да цун доазонаш?

«Алхха цхьа маькх» яха дешаш аксиома а хинна дIаэттад. Укхаза, Швеце, массанена а хетар цхьатарра да: бахача наьха хIара сага сих лоархIаш тIайоагIача доходага диллача мехко капиталистически паччахьалкхенашта юкъе хьалхарчарех цхьа моттиг дIалоаце а, цун гражданашта хIанзалца цIаккха а хийттабац шоаш хIанз санна хийрабаьнна.

«Квелльспостен» яхача буржуазни газето а язду хийрабаларах шоаш шоашта етташ нах дукхагIа бовра цхьан бахьанах санна, цудухьа тайп-тайпара рецепташ хьех цо (царех цаI — хьехамцен гIулакхацен новкъостал дара денна а бийсанна а болх бергбола бюро). Цхьабакъда уж пайдана хуле тамаш я. Нах хьабе болх боацаш лелача, инфляци йолча, хIамай маьхаш IотIадетталуча капитализма хьалашка кIиръяь лелаю конкуренци — цунах хийрабувл нах шоайла, тороааш миччa бесса йолаш уж бале а.

Н. НЕЙЛАНД,
АПН соб. корр.
Стокгольм.

КОМСОМОЛО—ЮРТАРЧА ШКОЛАНА

Халкъа образоване ерригасистема эргаьккха тоаянзаярг ца хилар белгалдаьккхад КПСС XXV съездо. Комсомольски организацей эггара хьалхара декхари гIулакхи — из декхар кхоачашдеча хьинаре дакъа лацар, дешархошта луча коммунистически кхетама чулоацам, формаши методаши дIахо кIоаргъелга Iалашдар.

КПСС XXV съезда, ВЛКСМ ЦК V пленума решенеш кхоачаш а еш, республика комсомольски организацеша белгалдара болх баьб «Комсомоло — юртарча школана» яха болам дIахо эргабаьккха тоабара.

Республикерча ерригача 478 школах 283 школа юрташка я, дешаш 183201 саг а волаш. ДIадахача шера комсомольцашеи кагирхошеи хьинаре дакъа а лоацаш хьалъяьй дуккха школьни зданеш, хьехархошта чуIе цIенош. Керда кийчъяьй физика 77, химе 65, биологе 46 кабинет, 41 пионерски цIа, 31 спортивни майда, 1976 шу белгалдаьлар июнь бетта 126 школа йоха а еш, хIаьта царех 60 юкаметтаоттаюлургйоацача, 41 капитальни ремонт, 26 текущи ремонт янза ярггйоацача а йоаккхаш, мохк агарца. ЧIоагIа зе даьд Веденски, Сунженски, Советски, Наурски, Урус-Мартановски районий школьни зданешта.

Школаш дешара кердача шерага кийчъяра боккхача лоархIаме хиннад 20 июлера 20 августе кхаччалца республике чакхдаьккха месячник. Школашта доккха новкъостал даьд Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза, Назрановски района «Экажевский» совхоза, Наурски района ПМК-4, «Калиновский» комсий совхоза, «Красный молот», «Электроприбор» яхача заводий комсомольски организацеша.

Масала, мохк агаро чIоагIа зе даьдар Ассиновски № 1 йолча юкъерча школа зданеяя. Комсомольски организаце секретарь Котелевский Александр керте латтача XX партсъезда цIерагIча колхоза комсомольцаша кIезига къахьийгадац дешархой 1 сентябре дешар дIадоладара. Беррига а лаьрхIача кхо эзар сома маьха болх баьб цар.

ХIара шера гIишлошъеча студенчески отрядашкара (ССО) новкъостал кхоач республика юрташкарча школашка. Соахка ССО текущи ремонт йир 14 школе, 26 спортмайда йиллар, 27 гойтара пособи кийчйир, школашта совгIата 2454 книжка делар. Студентий низацеша вIашагIъеллаяр 12 консультпункт, хьашташка хьежжа 34 клуб, спортивни кружок, секци. Ший дика гIулакхаш хьахьекхар Шелковской района Каргалински юкъерча школана шефство лелаеча Грозненски мехкдаьтта институту Х. Нурадилова цIерагIча отрядо. ССО бIухоша 4 эзар сома маьха ремонт йир школьни помещенешта.

Комсомола комитеташа юртарча школашта шефство лелаелга вIаштIехьдаккхара беча балха тIа лоархIаме моттиг дIалаьцар пионераштеи школьникаштеи коммунистически кхетам балара дешаша.

Юрташкарча школашка болх бе вахийтавар 400 гаргга вожати - производственник, технически кружокий, спортивни секцей 152 кулгалхо. Энгель-Юртовски юкъерча школана дика шефство лелаю Гудермески района «Терек» яхача совхоза комсомольцаша. Школе спортивни секцена кулгалдеш ва комсомолец Нукаев Салман. КIалтохаргах шоай лоIаме летача цун секце Iомалуш 30 школьник ва. КIалтохаргах шоай лоIамагIа латача школе хьалхара моттиг яккхара яхь хилар. Цул совгIа комсомольцаша Касумовеи Ясаковеи новкъостал ду дешархой производственни бригада балха.

Болх дика баьб «Калиновский» комсий совхоза комсомольцаша. Цар новкъосталца школьникашта Тийрка йисте хьалъяьй салоIа лагерь, классни цIенна конторски здани кийчъяьй. Каст - каста школе боагIа комсомольцаш. Профессии харжара деша школьникаш гул а беш беседаш яьй цар, совхозе экскурсеш яьй, производстве хьалхалаттараш болча ихаб.

Совхозий, колхозий кулгалхошца цхьана хьехархой йоакхо ю комсомольски организацеша. 1976 шера юрташкарча школашка балха венав 834 къона хьехархо. Уж тIаэца кийчъелар районаш, хьехархошта чуIе цIенош тоадир, йоаго хIама Iалашйир. Августе ерригача школашка комсомольски собранеш, районий кулгалхошца вIашагIкхетараш хилар. Товбеннаб къоначa хьехархой районни советий болх. Соахка юрташкарча школай 5 эзар комсомольца-хьехархочоа «ДикагIа волча хьехархочоа - комсомольца» яха ВЛКСМ ЦК знакаш елар.

Юрташкарча школашка чIоагIа уйла тIайохийт дешархошта къахьегамца кхетам балараш професси харжа новкъостал дараш.

Соахка болх беш хиннай лакхерча классашкарча дешархой 353 бригадеи звенои, школьни лесничество, къахьегамеи салаIареи лагераш. «Са къахьегам ерригача республика къахьегама юкъебода» яхача V къахьегама четверте дакъа лаьцар 35953 дешархочо.

Къоначa ахархоша, кхаш лелалераша, баьцадаараш кхедераша, машинаца доахан деттара мастераша къахьегама четверте, конкурсашка дакъа лацаро дешархошка йиш хулийт урокашка Iомадаьр керта чу чIоагIде. Совхозий болхлойи колхозхойи къахьегам дикагIа бовза. Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац юрташкарча школай 10 классаш йистеяхха 697 саг юрта боахаме болх бе сацар. Механизатора професси Iомае дешархошта новкъостал дир юрташкарча 66 школе вIашагIъеххача машиноведене кабинеташа. 1976 шера механизатора удостоверени хьайир 1572 саго.

Юрташкарча школашта шефство лелаеча доккха дакъа лаца дезаш я г. Грозне комсомольски организацеш. Ший гIулакхаш кIезиг дукха тоадаьд «Комсомоло — юртарча школана» яхача городской штабо. Юрташкарча школашта шефство дика лелаю «Красный молот», «Электроприбор», «Трансмаш» яхача заводий комсомольски организацеша №№ 53, 39 йолча юкъерча школай комсомольций чIоагIа доттагIал тоссаденнад ГIойтIарча юкъерчеи 8-шерарчеи школаца. Юрташкарча школашта белгталара новкъостал ду Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университетеи мехкдаьтта институтеи комсомольски организацеша а.

«Комсомоло — юртарча школана» яхача боламагIа республика комсомольски организацеша чакхдаьха гIулакхаш зийча, белгалдаккха доагIа, 1976 шерара мероприятеш — декхараш керттерча даькъе кхоачашдаь хилар. Районни ударни гIишлош я аьнна хьакхайкаяь школаш дешара кердача шу долалуш хьалъяьйьннай, школаш дешара шерага кийчъяра кхайкадаь хинна месячник толаме чакхдаьннад. «Комсомоло — юртарча школана» яхача боламагIа болх эггара дикагIа вIаштIехьбаьккхаб Сунженски, Наурски районашка.

ДIадоладеннад X пятилетка шоллагIа шу. хIаьта а юрташкарча школашка дукха я къоастаянза йиса проблемаш: школай материальни база эсала хилар, дешара -кхетама балха боарам лоха хилар. Тахан юрташкарча школашта хьалхашка латта декхараш дикагIа кхоачашдара комсомола комитеташа юрташкарча школашта шефство лелаеш бу болх чIоагIбанза баргбац.

Комсомола райкомаша, горкомаша шоай бюрошка дийцад юрташкарча школашта предприятей, колхозий, совхозий, комсомольски организацеи чIоагIъяра дешаш.

ГIишлошъеча студенчески отрядаша планаш оттаяьй 1977 шера къахьегама 3-ча семестре республика районашка 9 школа хьалъе, отрядий дикагIа бола бIухой кийчбаьб вузашкеи техникумашкеи деша баха кийчлуча дешархоша консультацеш яра.

«Комсомоло — юртарча школана» яхача болама Республикански штабо хаддаза ший теркаме лоаттабу республикерча шефство лелаеча комсомольски организацей болх.

М. ХОЛОХОЕВ.
ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретарь.

Оставке волча инарал-майора тIема ветераний Советски комитета городской секце председателя, «Зарницеи» «Орленоки» яхача тIема-спортивни ловзарий республикански штаба начальника Михаил Петрович Попкова 75 шу дизад. Тахан республикански тIема комиссарнате цун сийдеш сайре хургья.

Къоначa шерашка санна ца хувцалуш хьинар, денал долаш ва из тахан а. Республика кагирхошта тIема-патриотически кхетам балара къаьстта дукха къахьег Михаил Петровича укх тIеххьарча итт шера. Цу хьакъехьа цо деш дар дийца варгвоацаш дукха да. Юнармейцашцара, Эскаре гIулакх де болхачарцара, школай йоккхагIйолча пионервожатешцара цахаддаш бу болх, «Зарницеи», «Орленоки» яхача тIема-спортивни ловзарашка юкъарчал доацаш дакъа лацари кулгалдари, эпсарий ЦIагIа, республика лакхерча дешара заведенешка чаккхйоаха Iилма-практически конференцеш, граждански Сийлахь - боккхача Дай-мехкеи тIемий доакъашхошца вIашагIкхетараш, дуккха кхыдараш.

Сийдолаш ба Михаил Петрович Попкова баь тIема никъ. Цо хьинаре дакъа лаьцад граждански Сийлахь - боккхача Дай-мехкеи тIемашка. Партенеи Советски Союза Гермашцарча Низаштеи хьалхашка цо даьча дикача гIулакхашта бе боагIа лакха мах баьб. Цун совгIаташ хьогавеши сийдолаши да: Ленина орден, Хмельницки Богдана II-ча лагIан, Дай-мехка тIема I-ча лагIан, Шеча Седкъий, кхоъ тIема Шеча Байракха орденаши дуккха медалаши. Доккхал деш лелаю Михаил Петровича вай халкъа сийрдача кхоанеи — кагирхошта коммунистически кхетам телача даькъе карагIдаьннар белгалдеш ВЛКСМ ЦК енна Сийлен грамота. Укх тIехьарча итт шера цу гIулакха тIадерзадаь да отставке волча генерал-майора вахар.

Тахан цун 75 шу дуз. Бакъда, кIаьд ца луш, цун карагIдувлача дикача дуккхача гIулакхашка, хьинарга хьежача цун 75 шу даьннад ала хала да. Тахан а бIу ца къожабеш, кагирхошта кхетам балара ший низи хьинари ца кходеш тIатеIIа, кадай болх беш ва Михаил Петрович.

О. БУЛАТОВ.

СУРТА ТIА: отставкера инарал-майор М. П. Попков.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

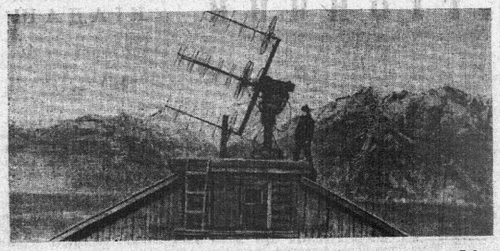

Читински область. Байкало-Амурски магистрала райопе Чара яхача поселкера специалисташ Удокански горнообогатительни комбината тIабода никъ биллара кийчо еш ба.

Чарски атагIа хIанз а наькъаш дац. Геологаштеи тохкамаш дераштеи новкъостала енай авиаци.

Дени-бусий кхерам боацаш самолеташ лела йиш хургйолаш вахте эттаб Чарски аэрологически станце болхлой. Хаоттама службаша летчикашта дIател хаоттамах йола информаци.

СУРТА ТIА: Чарски аэрологически станце радиолокатор радиозондай сигналаш хьа эцаш я.

Г. КАЛАЧЬЯНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Мишта ду шоана гIулакх?

ДИКАГIА КХОАЧАШДЕ НАЬХА БЫТОВИ ХЬАШТАШ

Дукха ха йоаццаш кепайоазон тIа арабаьннача «Заказаш дикагIа кхоачашдара, къахьегамхошта гIулакх дара культура лакхъяран РСФСР бахача наьха бытовой гIулакхаш даран Министерствос беча балхах» болча КПСС ЦК соцам тIа къаьстта белгалдаьд наьха бытовой хьашташ кхоачашдара болх дIахо йодача хана тоабар паччахьалкхен боккха лоархIам болаш гIулакх да, аьнна.

Укх статья тIа са лувца безам ба уж гIулакхаш тха районе кхоачашдарах. Хьалхxе а аргда аз, оарц дехаш хьал да цу хьакъехьа тхо долча эттар. ДIауйлаел оашош.

Город МагIалбикеи цунна гонахьа ухкача юрташкеи бахача наьха тайп-тайпара бытови хьашташ кхоачашдеш 10 предприятии учреждении я. 1976 шера цхьан сага лаьрхIача 4 соми 63 кепиги хилар районе деча бытовой гIулакхий объем, хIаьта 1974 шера — 8 соми 2 кепиги, 1975 шера 6 соми 19 кепиги яр из. Цунах белгалде йиш я наха деча бытовой гIулакхий объем шерагара шерага лохлуш латташ хилар. Укх тIеххьарча массехк шера наха бытовой гIулакхаш дара планаш кхоачаш ца еш хьайоагIа «Малгобекнефть» НГДУ жилищно-коммунальни контора, горисполкома коммунальни боахама управлени, автопредприяти, «Телерадиоремонт» яха мастерской. Масала, автотранспортни предприяте (директор нов. Коригов) дIадахача шера ийс бетта цхьан сага йола план 1 соми 39 кепиги йолаш 19 кепига дир транспортни гIулакхаш.

Шаккха кхоачашъяц наха бытовой гIулакхаш дара план НГIАССР бытовой гIулакхаш дара министерствана чуйоагIача «Телерадиоремонт» яхача мастерской болхлоша. Цун керттера бахьан — дуккагIча хана къайла латташ хул из. ХIаьта наха бытовой гIулакхаш дара министерствас цун балха боагIа тIахьожам лоаттабац. МагIалбике бахача нахагара дукха жалобаш ух мастерской балха раьза боацаш.

Геттара во бу болх холодильникаши электроприбораши тоаеча мастерской а. Из а дукхагIча хана къайла хул, цун балхага хьожаш саг вац районе.

Банеяа капитальни ремонт яра балхаш тIехьадоах жилищно-коммунальни боахамо. Из бахьан кхоачашъянзар цо дIадахача шера бытовой гIулакхаш дара план. Итт шу совгIа ха я жилищно-коммунальни боахама управлене складе барзкъаш дутта оборудовани улла. Город МагIалбике бахача наьха бытовой гIулакхаш делга тоадара прачечни чIоагIа эшаш я аьнна хета тарлора. Цо дика новкъостал дергдар ерригача берий, просвещене, наьха унахцIено лораяра учрежденешта, городе бахача наха. Паччахьалкхенна 23 эзар сом пайда а беш мукъайоаккхаргьяр цу халача балхах 35 прачка, хIаьта цIеннoаношта цунах хулаш йолча гIойленах дувца а мича эш. Укх шера управлене кердача кулгалхоша городе хьалъе лерхI прачечни.

Бахача наха дуккагIа бытовой гIулакхаш деча предприятеех цаI я Горбыткомбинат. Хьалха дIаихача шерашка даьчул кIезигагIа даьд бахача наха бытовой гIулакхаш цу предприяте а. Бахача наха бытови гIулакхаш кIезига дара бахьан фуд аьлча, из да цу боккха лоархIам болча деша комбината кулгалхошеи цехий заведующешеи йоагIа терко ца яр.

Юртбоахама кулгалхошкара цар тIагIертта дIадехац бытовой гIулакхаш дара помещенеш ялар, быта цIеноц хьалдар. Цудухьа укх массехк шера план кхоачаш ца еш хьайоагIа из предприяти районе, къаьстта юрта бахача наха бытовой гIулакхаш дара план а йолаш. Юрташка сурт доаккха моттиг, парикмахерски яц. Ачалкхе яц кога-гIирс тоабу, швейни мастерскеш. ХIаьта Долакоа, Чкалово, Вознесенская яхача юрташка, «Луч» яхача винсовхозе цхьаккха тайпа бытовой гIулакхаш ду моттиг яц.

Укх шера планагIа района къахьегамхошта 332 эзар сома маьха бытовой гIулакхаш де дезаш да, царех 165 эзар сома дараш юрта бахача наха а деш. Дукха ха йоацаш наьха бытовой хьашташ кхоачашделта тоадарах КПСС ЦК баьча соцамо дIа-ма дехха, быта предприятейи учрежденейи болх тоа ца бой дIадахача шера мо мара кхоачашъюлургьяц царна из план.

Доккхий да цу хьакъехьа МагIалбика района быта учреждeней предприятей коллективаштеи кулгалхоштеи хьалхашка латта декхараш. Теша дог доагIа, цар шоай болх эргабаьккха тоабергхиларахи наьха заказаш хаанахьеи дикеи кхоачашдера деррига низаш оарцагIдоахаргхиларахи.

М. МАЛЬСАГОВ,
МагIалбика горфинотдела заведующи.

Ишта а хул...

КОМПЬЮТЕР Я БЕХКЕ

Хетаргахьа, «Штутгартер цайтунг», «Штутгартер нахрихтен» яхача малхбузенгермански газетий болхлоех цхьаннена а хайнадац кердача здане шоаш дIачубахачул тIехьагIа мел хьовзамаш шоашта тIакхоачаргда. ГIулакх миштад аьлча, массазарча редакционни оборудованеца цхьана суперкомпьютер а оттаяьй цу чу. Юххьанца гIадбаха хайзар «лакхаобразованни болхло» кхаьча.

Цхьабакъда массехк ди мара-м даьннадацар раьза боацача газет дешарий телефонни гургалаш редакце детта доладеннача хана. Цхьабараш ледкъар газеташ геттара садайча, цкъаза шоллагIча дийнахьа а мара ахац шоашта яхаш. вокхар дехар дора тайп-тайпарча материалий мугIарашка дешашта меттел тIадамаш увттадаь хилар фуд хайта шоашта яхаш, кхоалагIчар хеттар, селханарча номер тIа юха а кепа хIана техай кIира хьалхагIа газета тIа яьпа хинна статья, яхаш.

Цар дехар дарах специалисташа техкаб ЭВМ-а болх. Юххера а гучадаьннад, материалаш дIачукхахьийта, цар хьоча наькъа тIахьожам лоаттабе, газетий оагIой чулоацама анализ е меттел, ерригa материалаш ший дагахьа лоаттае е а езаш йолча компьютеро. технически гIалаташ хиларахи программа харцахьа лаьрхIа хиларахи, цIаккха а сага «командага» ладувгIа ца тугаш хинна хилар. Цул совгIа, шоаш сатувсаш бола пайда сихагIа баккхар духьа издательства кулгалхой ха лаха хьежабац кердача техникаца болх бергбола персонал кийчъяра. Цу деррига хIамаша баьб из кегар а.

А. ПОЛЕХИН,
(АПН).

КХОАНЕН УЙЛА 'Е ЕЗА

НАЬСАРЕРЧА ХАЛКЪА ТЕАТРАХ

Барайтта шу дизад Наьсарерча халкъа театра. Ший творчески сурт-сибат белгалдара, ше гIеттаергйола проблемаш къоастаяран цунга хьежжа ший беррига а болх вIаштIехьбаккхаран тоъаргйолаш ха я из. ХIаьта из де карагIдаьнадий-те наьсархой? Цу хаттара жоп далар духьа театр хьахиннача хьалхарча шерашка денз таханарча денга кхаччалца цун балхага ца хьежача валац.

Юххьанца укхаза вIашагIъйолла лаьрхIар драматически студи. Цу гIулакха лаьрххIа Москвера вийха режиссер а воалавир. Цунца сихха къаста йийзар хIаьтта ший болх дIаболабаьча студе. Цу хана денз режиссераш дукха хувцалуш хьадоагIа театр. Укх барайтта шера иттнел совгIа саг хиннав цу балха тIа. Вешта аьлча, йIаьххача хана театре болх бергболаш саг корава ца магар цунна тIехках лета лазар а хинна дIаоттар цIенхаштта кхерам ба. Сона хетачох, укхаза дувца а дезац мел боккха лоархIам болаш да дикача режиссеро массехк шера мукъне коллективе къахьегар. ТIаккха мара ший никъ лаха могаргдац моллагIча а творчески коллектива.

Наьсарерча театра художественни кулгалхо харжара гIулакх селлара хала хилара керттерча даькъе бехке яр республика культура министерство я. ХIана аьлча, дIайоалаш латт уж тайпа специалисташ вай республике боацаш хинна ха. Тахан кIезига бац лакхера дешар дийша къона режиссераш. Хала да царех цхьаь цаI Наьсаре болх бе раьза вац аьнна ала. Цу гIулакха бехк тIера баккха багIац парте Наьсарен райкоман райисполкоман болхлошта а. Геттара кIезига да кхычахьара тIабаьхка режиссераш укхаза баха дIачIоагIлургболаш цар укх тIеххьарча шерашка даьр.

Геттара тамашийна да театра балхах ВЛКСМ райкома болхлой юстарбоавлар. ХIаьта из тахан дIадоладенна хIама а дац. Театр Iодиллача денз цунца хайра гIулакх долаш бац комсомола райкома болхлой. ХIаьта комсомольцаш ца хилча малаш ба цIенхаштта болча творчески балхага кIедж тувсийтача а театра репертуар вIаштIехьйоаккхача а юкъе хила декхарийла бараш?

Шоай балха тIа театра торонех дикка пайда эца торо яр комсомольций. ДIауйла йийча царна дукха карагIдаргдар. Масала, цар кийчъе вIаштIехьдаргдар ткъоалагIча шерий комсомолец хиннача поэтах Чекмарев Сергеях йола сценарий. Района кагирхошта идейно - политически кхетам луча боккха пайда эца йиш я столнцера дIа а ваха ший знанеши къона низи эггара дукхагIа эшача къахьийгачеи классови моастагIчун карах валар нийсденначей цунах театра сцена тIара дийцача.

ХIаьта мел дика сайре кийчъе йиш я поэта Сергеева «Щех лийша малх» яхача Нурадилов Ханпашех йолча поэмах. Революционни турпалеи тематика театре гIеттаярца цхьана комсомольцашта могаргдар района вахаре нийслуш дола кхоачамбоацараш, лоацца сценаш а увттаеш, агитбригадай концерташка бег а доахаш гучадаха. Цхьабакъда, из цар деш дац.

Театра вахаре шеко йоаццаш дикагIйола ха яр укхаза режиссер волаш Боков Ахьмад хиннар. Цу хана гIулакхаш дика лелар духхьал Боков театральни искусство дика йовзаши Наьсарера къона актераш цунах дIаэбе чIоагIа ловш хинна па Iеш цунна шоашта могаш дола гIо деш моттигерча партийни, советски органий кулгалхой хиларах а. Цул совгIа цу хана дегIаухаш лаьттача коллектива къувлаш мел дар, цунна еш йола новкъарлонаш гучайоахаши цунна карагIдаьнна дикадараш наха шерра дIадовзийташи дукха къахьегар «Ленина никъ» яхача районни газето а. Майрра вала йиш я цу газета болхлоша гIо ца деш цхьа спектакль кийчъяцар театро, аьнна. Цхьабакъда, хIанз-м театр дагадохаш дац из газета. Бисабац хьогI цун редакце, районе цаI мара йоацача драматически коллектива кхоаненах дог лазаш бола нах?

Боков Ахьмада театре болх баьча юкъа тоъал дукха дикадар карагIдаьлар къонача коллектива. Лоацача хана цо оттайир массехк дика пьеса. Театра гIеттадун ший торонашка хьежжа къестадун дешаш тоъал дукха дар. Цун репертуаре яр граждански тIема диццлургдоацача шерашка ГIалгIайчене лаьттача бирсача тIемах дувца пьеса санна, вай заманца, советски наьха вахарца тарлургдоацача дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхех доала зулам хьахьоккхаш, уж гIулакхаш лeладерaши уж хьаллувцараши шоаш ма-барра искусства меттаца гучабоаха пьесаш а. Иштта театра репертуар йIаьхегIа йир цо эрсий меттала оттаьйча цхьан актах йолча А. П. Чехова «Хирургия», «Предложени» яхача пьесаша, А. Салынске «Барабанщица», З. Дановскаяй «Кортамукъа бола говзанчаш» яхача йоккхийча пьесаша.

Духхьал из цаI кхоачам хиллал да Наьсарера самодеятельни артисташ цIенхаштта болх булургболаш хилар кхетадара.

Халкъа театра болх лерттIа вIаштIехьбаккхара эшаш дар фуд аьнна шоашка хаьттача Назрановски райисполкома председателa заместителa Котиев Мовлеи районни культура Шеи директора Кортоев Iазеи мукIарал дир цу коллектива гIулакхаш цхьан кога тIа даьнна дIа ца оттилга да, аьнна. АргIанара режиссер тIавеча спектакль оттае пьеса хьа а херже дIатохалу тхо долча, яхаш дуви цар. Цхьабакъда, укх тIеххьарча хана дукхагIча даькъе хабарал совгIа цунах хьахулаш хIама дац. Цу гIулакха тхоашта бехк тIерабаккха гIертац тхо. ХIаьта а эггара хьалха республика культура министерствос цу хьакъехьа тхоашта деш дола новкъостал геттара кIезига долга дIа ца аьлча а далац.

Районе культура дешаш лерагIа къестадара эггара хьалха бехктокхаме болча цу наха дувцачох, министерствос театра гIо де Наьсаре командировке яйта хилар Х. Нурадилова цIерагIча театра актриса хинна хIанз пенсе йола Мустапаева. Цо укхаза болх баьча, боккъалдар аьлча, юкъ-юкъа Грознера хьалъухаш цо укхаза баьккхача бархI бетта, цхьаь цаI спектакль оттаянзар. Эггара тIехьа творчески а организационни а балхах цунна ка ца йоалилга хайча района культура отдело режиссера декхарех мукъаялийтар из. Цунах биккха бехк бац. Из шийна ховчоа а могачоа а болх бе гIийрта хила тарлу. Тамашийна да кхыдар. Режиссера болх цIаккха а банза вола саг министерствос мишта хьожаву театре? Цу тайпара гIулакх Наьсарерча театре дуккьашха нийслуш доацилга шийна ховш хилча хIаьта а. Иштта шоай хана Мустапаева санна цхьаь цаI спектакль оттае вIаштIехь ца а доалаш укхазара дIабахар актераш Гуноев Султани Дениев Iальвин. Уж тайпа моттигаш кхы де хIама доацаш нийсъеннай аьнна хета тарлу. Цу наькъах хьадаьнна «беркат» дика дайзачул тIехьагIа из санна моттигаш дIахо нийслург ца хилара сатувса дог доагIа.

Дича бакъахьа долаш цхьаькха а да: Наьсарерча самодеятельни артисташта шефски новкъостал де йиш йолаш да Х. Нурадилова цIерагIа дола театр. Шера цкъа дале а спектакль оттае режиссер, художник цо укхаза вайтача цунах доккха новкъостал хургдар кIал болх беча режиссера а актерашта а.

ХIанз Наьсарерча халкъа театре режиссера декхараш ше кхыбола болх беш воллаше а кхоачашдеш ва Булгучев Мухьмад. Из а нийса дац. Театра эш ший ерригa балха ха цунна дIателя йиш йолаш вола саг. Дика хургдар театр автомашинаца Iалашйича а. ТIаккха шоай спектаклаш района юрташка а кхычахьа а гойта торо хургьяр цун.

Халкъа театре этта хьал дика довз парте райкома болхлошта. Соца къамаьл деш парте райкома секретаря А. М. Тутаева аьлар, укх тIеххьарча хана кIезиг-дукха тоадаларгахьа лестад театра гIулакхаш, аьнна. Укх шера апрель бетта хургдолча халкъа театрий хьажарга кийчлуш керда спектакль оттаеш я коллектив. Наьсарерча халкъа театра болх юха дийнбалара юхьиг цох хургхиларах теша дог доагIа.

Б. АБАДИЕВ,
театровед.

ХУВЦАШ ДА ПАСПОРТАШ

Шалински РОВД-а паспортни отделе тхо чудаьлча цига тоъал нах бар. ЦаIаш керда паспорташ хьаэцаш бар, вожаш хувца къаьнадараш дIачулуш бар, кхоалагIбараш паспорташ хувцача а прописка еча а де дезачох ха баьхкабар. Цунца дувзаденна дукха гIулакхаш да паспортни стола вокхагIволча инспектора Эзирханов Хьалида.

— Шин шера районе 60 эзар саго хувцарга паспорташ, — аьлар цо. — ХIанзале 38 эзар сага керда паспорташ карахьаьлла. Из болх чаккхбоаккхаш новкъостал ду тхона района общественносто. Къаьстта белгалбаха беза Мескар-Юртарча юкъерча школа директор М. Демильханова, бархIшерарча школа завуч Х. Махматхаджиев, иштта [illegible]

З. ХИЗРИЕВ.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 февраль
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — БТ. Iуйранара гимнастика. 9.30 — БТ. «Отверженные» яха телевизионни дуккха серийни художественни фильм. (Франци). 1-гIа сери. 10.30 — Бераштa йола документальни фильмай программа. 11.00 — БТ. Бабаджанян. Соната. 15.00 — БТ. Мехка телевизионни студей документальни фильмай программа. 16.45 — «Эрсий наькъахой а тохкамхой а». 16.15 — БТ. «Книжка. Ха. Дешархо». 16.45 — БТ. «Москвичка балха тешам». 17.15 — БТ. «Массанена тIехьа цаI, цхьаннена тIехьа массава». Ленинградера передача. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — БТ. Гнесиний цIерагIча Паччахьалкхен музыкально - педагогически института вокальни ансамбла выступлени. 18.45 — «Сагo закони». 19.15 — БТ. Шевченко цIерагIча оперни балетеи Паччахьалкхен академически театра солистий концерт. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — БТ. «Отверженные» яха телевизионни дуккха серийни художественни фильм. 2-гIа сери. 22.30 — БТ. «Сборни команде вола кандидат» яха телевизионни документальни фильм. Йистейьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.20 — Киножурнал. 18.30 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала). 18.45 — Документальни фильм. 19.00 — «Общественни гIулакхара сага». Агитатор Ханзина. 19.10 — «ЗIамига бераш, шоана». 19.20 — «Повзаш йоацар» яха художественни фильм.

16 февраль
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — БТ. Iуйранара гимнастика. 9.30 — БТ. «Отверженные» яха телевизионни дуккха серийни художественни фильм. 2-гIа сери. 10.30 — БТ. «Кинонкъбархой клуб». 15.00 — Литературни произведенеш экрана тIа яхар. «Иудушка Головлев» яха художественни фильм. 16.45 — БТ. «Iилма — тахан». 17.15 — «ХIара сурта тIа малх ба». 18.40 — БТ. «Халкъа творчества телевизионни программай «СелаIад» яха дунен халкъашта юкъера 2-гIа фестиваль. Монголи. 19.10 — БТ. «Спортлото» тираж. 19.20 — БТ. «Поэзи». К. Симонов. Останкино концертни студе сайре. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — БТ. «Отверженные» яха телевизионни дуккха серийни художественни фильм. 3-гIа а, 4-гIа а сереш. Йистедаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.20 — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара толамаща накъадахар. ВЛКСМ Грозненски горкома секретара Эльмурзаева выступлени. 18.30 — Киножурнал. 18.40 — «Юсап а, цун истий а, шайтIа а». Телевидене Грозненски студе спектакль (гIалгIай меттала). (Телехьажархой заявкаех цIаьхха а дIахьокх). 19.45 — «ЗIамига бераш, шоана». 19.25 — Сийлахь-доккхача гIулакха тIехьара бIухой. Н. Гикало ваь 80 шу дизарга (нохчий меттала). 19.40 — «Котало яккхийта къахьийгараш» яха документальни фильм (нохчий меттала).

РАДИО

15 февраль

6.30 — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизар. Орденаш лелаерий дош. «Путь к коммунизму» яхача колхозера передача (эрсий меттала). 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.26 — «Сердало» газета обзор. 7.32 — Ашараш (гIалгIай меттала). 8.25 — Хоамаш. 8.35 — КПСС Централъни Комитета соцама жоп луш. Бахархошта вахара эша гIулакхаш деча министерства барзкъаш тегача фабрикера передача (гIалгIай меттала). 9.15 — Коммунисташ хьалха латт. Гудермески района «Новогрозненский» совхозера передача (нохчий меттала). 9.30 — «Къона вай заманхо» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 16.00 — Производства луш бола пайда лакхбара лард а Iилман-технически прогресс дегIайоалаяр» яха академика Хачатурова беседа (нохчий меттала). 16.15 — Грозненски автотранспортни предприятера передача (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

16 февраль

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.26 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.32 — Ашараш (нохчий меттала). 8.25 — Хоамаш. 8.35 — СССР вежарий республикай денош. Коми АССР (эрсий меттала). 8.50 — ГIоръяьннача доярка Умхаджиева Маликана дола музыкальни радиооткрытка (нохчий меттала). 9.15 — Пайда лакхбара а балха дикал тоаяра а пятилетка (гIалгIай меттала). 9.30 — «Цхьан дезале» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 9.50 — «Боккхача наькъа этапаш». Беседа (эрсий меттала). 16.00 — Советски композиторий илли (эрсий меттала). 16.30 — Экономически знаней болхлой факультет (эрсий меттала). 16.45 — «Кхаша удобренеш яхкар». «Красноармейский» совхозера передача (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, наькъашка ша билла а йолаш, къилбаседа - малхбоалехьара секунде 7—12 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура лохалла а —1 —6, Грозне —3 —5 градус йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка йоачан а йолаш, дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура билгалза —3 —8, дийнахьа —2 +3 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохкама секретара — 3-34-38; партийни вахарех, культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05039. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1214.